Тижневик «Міст» №43 (№1474) October 22, 2026

weekly.meest.com

MeestWeekly

ПОМСТА ПРЕЗИДЕНТА

Чи справді Дональд Трамп відцурався України?

Читайте с. 4

СУМНІВИ СТОСОВНО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПЕРСПЕКТИВ

Албанія заявила, що Україну обдурюють із членством с. 9

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРО МІКЛУХО-МАКЛАЯ

СФУЖО збирає українських науковців с. 22

A-TEAM Home Care

Over $2,000 in Bonuses

ЗАПРОШУЄМО НА РОБОТУ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ

З нами Ви можете заробляти більше!
Ви також можете доглядати
за своїми близькими та рідними.

☎ 215-302-9292

Happening LIST FINALIST BUCKS COUNTY'S BEST 2021 · the BEST 2019 Courier Times · the BEST 2020 Courier Times · Happening LIST FINALIST MONTGOMERY COUNTY'S BEST 2020

ПОМСТА ПРЕЗИДЕНТА

Чи справді Дональд Трамп відцурався України?

■ Євген Клен

Британська The Telegraph написала, що Дональд Трамп раптово відновив вендету проти Володимира Зеленського й укотре довів свою прихильність до Путіна. Видання зазначило, що ситуація повернулася до перших місяців президентства Трампа 2025-го, коли він докладав усіх зусиль, щоб об'єднатися з володарем Кремля, зламати Зеленського та змусити Україну погодитися на мирне врегулювання на умовах Російської Федерації (РФ).

Проте тепер глава Білого дому має набагато менше важелів впливу на президента України, адже Київ уже не отримує грошей від США. Щоправда, американська зброя все ще надходить до України, але її продають на комерційних умовах, а оплачують європейські союзники України.

Та ще залишаються три критично важливі сфери залежности. Перша — бойова розвідка для воєнних операцій України, зокрема, ударів на великі відстані по цілях на території РФ. Уважається, що серед урядових структур США лише ЦРУ продовжувало підтримувати Україну, надаючи достеменні супутникові дані, що дозволяють Україні з високою точністю вражати дедалі більшу кількість цілей на території РФ.

Другим і, мабуть, найнагальнішим напрямом співпраці є постачання перехоплювачів для збивання балістичних ракет. Наразі лише американські системи Patriot здатні знищувати найпотужнішу зброю Путіна, що день у день завдає ударів по містах України.

Останньою сферою залежности залишається продаж Україні американської зброї, яку оплачують європейські союзники в межах механізму НАТО під назвою PURL. Американські чиновники вже повідомили своїм європейським колегам, що Трамп припинить постачання зброї за цією програмою, якщо Зеленський не зупинить атаки України на російські нафтопереробні заводи (НПЗ).

Однак європейським союзникам України, можливо, не вдасться повністю компенсувати втрату розвідувальних даних щодо цілей, що надходять зі США. А альтернативні перехоплювачі можуть з'явитися не скоро. «Попри всі зусилля Зеленського, спрямовані на те, щоби позбутися залежности від США, Трамп зберігає небезпечну здатність вести свою ворожнечу, завдаючи шкоди Україні», — підсумувала газета.

Водночас американська розвідка пригрозила негайно зупинити обмін розвідданими з Україною в разі нових ударів по енергетичній інфраструктурі РФ. Про це попередили українське посольство у Вашинґтоні. «Попередження надходили настільки масово, що дзвінки отримували всі, у кого прізвище звучало по-українськи», — відзначила The Washington Post. А проти обмеження обміну розвідданими з Україною буцімто виступає особисто Джон Ретклiфф, директор ЦРУ.

Наслідки не забарилися. Американські партнери вже двічі не попередили про російський удар по Києву. «Основною мішенню була енергетика, а саме ТЕЦ-4. На жаль, є влучання. Також пошкоджений житловий будинок. Ці ракети були виявлені нашою системою вже фактично на підльоті до Києва», — бідкався глава української держави. Він назвав несправедливим те, що, коли росіяни знищують енергетику, навіть попереджень про запуски балістики Україна не отримує. «Важливо, щоб світ про це не мовчав. І важливо, щоб Америка реально бачила, що відбувається і хто винен у тому, що війна триває», — зауважив український лідер.

У відповідь господар Овального кабінету заявив, що США не припиняли ділитися розвідданими з Україною. «Ми їм допомагаємо. Ми справді допомагаємо їм дійти до остаточного рішення. Ми хочемо, щоб війна закінчилася», — сказав він. А на запитання журналістів, звідки така впевненість, що російський диктатор нібито дужче хоче завершення війни, ніж президент України, Трамп відповів: «Тільки завдяки перемовинам — я все життя займався саме цим. Гадаю, Путін, мабуть, теж цього хоче; думаю, вони обоє хочуть, щоб це закінчилося, але не знають, як цього досягти. Там дуже багато ненависти. У підсумку все буде добре. Ви знаєте чому? Тому що так завжди буває».

Дональд Трамп

Та Сергій Лещенко, радник глави Офісу президента України, підтвердив, що Америка справді зупиняла передачу розвідданих, і не на один день. Проте процес таки відновили. А Politico написала, що попередження українцям не надсилали через «несприятливі погодні умови». У Києві це не визнали достатньою причиною. Видання розповіло, що Київ зазвичай отримує попередження про наближення російських ракет через систему «Центр управління та контролю бойовим простором». Її використовують і контролюють Збройні сили США та члени НАТО. «Якщо виникли конкретні технічні проблеми, гадаю, фахівці їх усунуть. І вони вирішать цю проблему разом із нашими партнерами», — відмітив Юрій Ігнат, речник Повітряних сил України.

Та це не єдина проблема. Так, у ніч на 14 жовтня компанія SpaceX запровадила обмеження швидкости роботи терміналів Starlink під час руху в Україні. Про це поінформував Сергій Безкрестнов, радник президента України з технологічних інновацій. Він указав, що обмеження торкнулися так званого військового пакета StarShield — зниження швидкости до 100 миль на годину. «Це призвело до зриву низки місій. Очевидно, що ця дія не може бути збігом і пов'язана з поточною політичною ситуацією», — наголосив він.

Із перебоями в роботі Starlink мали клопоти, зокрема, підрозділи 7-го корпусу Десантно-штурмових військ Збройних сил України (ЗСУ). За спостереженнями військових, під час лету безпілотних літальних апаратів (БпЛА) на швидкості 110—120 км/год зв'язок міг зникати на 10—20 с. Дрони продовжували рух, однак оператори втрачали можливість повноцінно ними керувати.

Перебої зі зв'язком створюють неабиякі ризики для застосування швидкісних БпЛА. Зокрема, апарати на кшталт Middle Strike під час запуску мають набирати високу швидкість, а нестабільне з'єднання може унеможливити їхній запуск або використання за призначенням. Через проблеми зі зв'язком ЗСУ довелося скасувати частину своїх місій.

Натомість РФ намагається скористатися проблемами в роботі Starlink, від якого значною мірою залежить робота українських дронів-перехоплювачів. Ілон Маск одразу ж відхрестився від ситуації: «Обмеження StarShield залежать від військових США та президента». Натомість представники Білого дому переконували, що не контролюють компанію SpaceX. Своєю чергою Reuters повідомила, що наказ про обмеження військового пакета Starlink для України надійшов із Білого дому, але не від Трампа особисто.

На все це Зеленський заявив, що Україна й надалі завдаватиме ударів по російських енергетичних і логістичних об'єктах, аби послабити здатність Кремля вести війну. І підкреслив, що Україна прагне завершення війни, але не припинить ці удари, доки РФ не перестане атакувати українські енергетичні об'єкти. «Україна відновлює удари по російських НПЗ», — оголосив він і додав, що обмеження на ці атаки зняті. У Москві ж брехливо стверджували, що Україна нібито порушує умови, озвучені президентом. Хоча Дмитро Пєсков, речник Кремля, раніше пояснював, що запропоноване Трампом «енергетичне перемир'я» не було достатньо конкретизоване, тож РФ продовжує роботу в цьому напрямі. Проте удари по російських НПЗ справді є надто болючими для Москви, тож вони не припиняться.

MeestWeekly

The Ukrainian Canadian weekly established October 1997 in Toronto, Canada, by Meest Corporation Inc.
President Rostyslav Kisil

Український громадсько-політичний незалежний тижневик, заснований корпорацією «Міст» у жовтні 1997 року в Торонто, Канада. Президент Ростислав Кісіль

Published in Thursdays (52 issues a year) by Meest Media Corporation.
The publisher may not have the same standpoints with the author of a printed material. Authors of printed materials are fully responsible for the content. Advertisers are responsible for the content of their commercial ads.

Видає корпорація «Міст Медіа».
Виходить щочетверга (52 рази в рік).
Редакція не завжди поділяє погляди авторів матеріалів. Надіслані до редакції рукописи не рецензуються. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несуть рекламодавці.

Editor: Ivan Besiada
Редактор: Іван Бесяда
Executive editor: Eugene Tarnavsky
Виконавчий редактор: Євген Тарнавський

Editorial Office/Адреса редакції:
Meest Media Inc.,
Адміністрація: 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854. Tel.: 862-682-4224
E-mail: newspaper.usa@meest.com.
Сайт: https://weekly.meest.com/us

Advertising in USA:
Реклама в США:
908-937-6342

Advertising in Canada:
Реклама в Канаді:
classified ad (дрібні оголошення)
(416) 236-2007 ext. 3
advertising department (реклама)
(416) 236-2007 ext. 2

Postmaster (USA), send address changes to:
Meest Media Inc., 600 Markley Street,
Port Reading, NJ 07064
USA Publication Mail Products USPS 019943.
Periodical postage paid at Elizabeth, NJ

Single copies: Price negotiable;
Mail subscriptions: In USA: $85/year, $55/half of year.

Ціна одного числа договірна.
Поштова достава
у США: $85/рік, $55/пів року.

Please, pay your subscription to:
Чеки й грошові перекази висилати:
Meest Media Inc., 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854

У тижневику також використані повідомлення кореспондентів інформаційних аґенцій та інтернет-порталів Zaxid.net, УНІАН, Укрінформ, «Українська правда», «Кореспондент», ТСН, «Вголос», «Львівський портал» та OBOZ.ua

■ Петро Йосип

У НЕБІ НАД УКРАЇНОЮ

Боротьба проти РФ відбувається не лише за територію

Поки Путін заявляє про швидке падіння Донбасу, українські військові проводять успішний контрнаступ, що може тривати кілька місяців. Про це написала The New York Times.

Мета операції — стримати подальше просування Російської Федерації (РФ) і не допустити захоплення решти території Донбасу на Сході України. За оцінками аналітиків, українським силам удалося повернути контроль над десятками квадратних миль території. Київ називає цю кампанію операцією «Вівальді». У її межах Збройні сили України (ЗСУ) застосовують наземні безпілотні системи, які скидають із повітря, щоби створювати хаос на територіях, що перебувають під контролем окупаційних військ. Крім того, українські сили просувалися за підтримки бронетехніки, зачищаючи російські позиції. Володимир Зеленський заявив, що в результаті операції знищили вже понад 5 тис. російських загарбників, а загальні темпи російського наступу сповільнилися.

«НІЧНА ВАРТА»

Та війна в Україні перетворюється на боротьбу не лише за територію і вогневу перевагу, а й за контроль над електромагнітним спектром. Обидві сторони атакують і захищають сигнали зв'язку в безпрецедентних масштабах, стрімко впроваджуючи інновації, зазначила The Wall Street Journal.

Газета розповіла, що на початку цього року дві російські балістичні ракети мчали з гіперзвуковою швидкістю в напрямку ключового урядового об'єкта в Києві, але впали в річку Дніпро після того, як їх перехопили за допомогою радіосигналу. Журналісти з'ясували, що це була операція елітного українського підрозділу радіоелектронного придушення «Нічна варта», який збив ракети, використовуючи систему Lima.

У виданні нагадали, що дрони домінують у війні в Україні. Від початку повномасштабного російського вторгнення Київ і Москва ведуть постійну гру в кота і мишку, переміщуючись частотним спектром, аби створювати перешкоди та придушувати повітряні цілі одне одного, і для цього дедалі частіше використовують штучний інтелект (ШІ).

Експерти WSJ пояснили, що електронна війна, по суті, ґрунтується на виявленні або придушенні частот, які використовує супротивник, або на маскуванні сигналів від ворожих перешкод. У найпростішому випадку це досягається шляхом випромінювання сигналів, покликаних заглушити, збити з пантелику або витіснити засоби зв'язку супротивника.

Командир «Нічної варти» на псевдо Алхімік розказав журналістам, що його підрозділ використовує систему Lima для випромінювання сигналів на відстань майже 200 км, що виводить із ладу дрони, ракети та керовані авіабомби. У листопаді 2025-го підрозділу навіть удалося перехопити російську гіперзвукову ракету «Кинджал», яку Путін називав «практично невразливою». За словами українських військових, система Lima скерувала на ракету хибний навігаційний сигнал, що змусило її змінити напрямок і розвалитися під тиском власної швидкості.

Іноді може створювати перешкоди й для українських дронів під час операцій. Однак українці не сумніваються в ефективності радіоелектронної боротьби (РЕБ). За оцінкою одного з українських офіцерів, Lima дозволяє придушувати від 70 до 95 % радіокерованих дронів, виявлених у секторі, де діє підрозділ «Нічної варти».

PHANTOM DEFENSE І DECEMBER1

Український виробник зброї Phantom Defense повідомив журналістам WSJ, що за останній рік експлуатації його системи виявили більш ніж 11,5 тис. російських дронів, із яких близько 7,5 тис. було успішно нейтралізовано. Підтвердженням цього є відеозаписи з дронів, які компанія також перехоплює.

Крім того, Україна закуповує величезні партії таких систем. Приміром, український виробник December1 продає тисячі своїх пристроїв для передової та дальньої дії щомісяця, тоді як 2024 року їхня кількість обчислювалася десятками.

У виданні підкреслили, що з розвитком технологій у засобів РЕБ з'явилося більше потенційних цілей: від стільникових телефонів і систем супутникової навігації до безлічі нових керованих снарядів і дронів, а також традиційних радіостанцій і радарів.

Одні військові кораблі іноді зв'язуються з іншими за допомогою лазерів, які неможливо заглушити. Газета відмітила, що Україна та РФ використовують оптоволоконні кабелі для прямого під'єднання дронів до операторів. Обидві сторони мають дрони зі ШІ, здатні наводитися на цілі та знищувати їх без необхідності отримання команд від пілота. Однак усі ці методи мають недоліки. Наприклад, лазери працюють лише на невеликих відстанях і за хорошої погоди, а дрони з оптоволоконним зв'язком повільніші й менш маневрені.

На думку Віто Томасі, керуючого директора німецького виробника дронів Quantum Systems, ШІ ще доведеться пройти довгий шлях, перш ніж дрони зможуть самостійно й надійно орієнтуватися на місцевості на великих відстанях.

ПО ЦІЛІЙ КРАЇНІ

Бійці «Нічної варти» розповіли журналістам, що якось у серпні ц. р. шість антен Lima, що мають форму мегафонів, були спрямовані в небо з опор на краю поля в сільській місцевості. Солдат отримав попередження про повітряний напад зі застосуванням балістичних ракет. Він увійшов до замаскованої хатинки, де обернув чотири ключі на розподільних коробках, аби запустити засоби РЕБ системи Lima.

І такі установки розкидані по всій країні, створюючи мережу невидимих сигналів для перехоплення ракет, керованих авіабомб і дронів. Коли командам «Нічної варти» вдається витягти збиту ціль, вони часто ретельно вивчають уламки, щоб знайти нові способи їхнього придушення.

Один з українських офіцерів сказав WSJ, що росіяни стали частіше оснащувати свої дрони та ракети друкованими платами й антенами, виготовленими в Китаї. Наприкінці 2024-го бійці виявили, що російські дрони та ракети використовували компоненти китайського виробництва, відомі як антени з керованою діаграмою спрямованості, що можуть визначати, звідки надходять сигнали придушення, і за частки секунди за допомогою складних алгоритмів ухилятися від них. «Це була неабияка проблема для нас», — поділився офіцер на псевдо Френчі.

«Нічна варта» і компанія Cascade Systems, виробник системи Lima, упродовж трьох місяців працювали цілодобово, щоб знайти рішення. Результатом стала система Lima Quant, власні математичні алгоритми якої розробляють способи знешкодження такої антени. Але потім росіяни подвоїли кількість антен із чотирьох до восьми, далі до 16, а тепер до 32, щоразу реагуючи на нові оновлення системи Lima.

Кілька українських і західних експертів із протиповітряної оборони (ППО) заявили журналістам, що така система, як Lima, здатна зривати атаки балістичних ракет. І хоча успіх РФ у прориві київської ППО за допомогою балістичних ракет цього року демонструє, що РЕБ не є ідеальною заміною перехоплювачам Patriot, вона коштує в рази дешевше і є легкодоступною.

РОСІЙСЬКІ ПОЛІТВ'ЯЗНІ
В ОБМІН НА ВБИВСТВА УКРАЇНЦІВ

■ Любко Петренко

Нещодавно американське видання The Atlantic вийшло з доволі тривожною для України статтею. Її автор — Саймон Шустер, той самий, який на початку російського повномасштабного вторгнення 2022 року провів два тижні з Володимиром Зеленським, а потім видав книгу «Володимир Зеленський і війна в Україні», у якій часом доволі критично висловлювався про українського президента та його оточення.

Так-от, у статті під назвою «Останнє звернення Трампа до Росії може обурити навіть його союзників» Шустер, покликаючись на свої джерела, розповів, що президент Сполучених Штатів схвалив ідею пом'якшувати санкції проти Російської Федерації (РФ) в обмін на визволення тамтешніх політв'язнів. Якщо правильніше, то глава Білого дому нібито позитивно поставився до ідеї свого спецпредставника Джона Коула поширити білоруську практику комунікації на Кремль, тобто почати точково пом'якшувати санкції проти РФ в обмін на звільнення Москвою політв'язнів.

Мовляв, із Мінським це ж працює: з лукашенківської цюпи вдалося витягнути близько пів тисячі опозиціонерів, зокрема, Тихановську, Колесникову, Біляцького, Бабарика тощо. А за це з Мінська зняли низку американських санкцій, наприклад, із такого важливого для наповнення державного бюджету білоруського калію.

За твердженням Коула, така оборудка (санкції в обмін на політв'язнів) допоможе не лише виконати гуманітарну місію, урятувати людей від тортур у російських катівнях, а й напоумити Москву, повернути її на шлях миру та добросусідства. «Ця нова ініціатива, яка все ще перебуває на ранніх стадіях і про яку раніше не повідомляли, обіцяє просунути одразу кілька цілей Трампа. Вона допоможе реінтегрувати Росію у світову економіку та розширить перемовини Трампа з Кремлем за межі нерозв'язної війни в Україні, яку його посланці не змогли припинити після більш ніж року дипломатичних зусиль. Це створить шлях для США до підписання вигідних угод щодо російської нафти, дизельного палива, рідкісноземельних мінералів та інших товарів. Як бонус, звільнення в'язнів з гуманітарних міркувань може посилити аргументи Трампа на отримання його давно жаданої Нобелівської премії миру», — читаємо в The Atlantic.

Якою була реакція України — зрозуміло: тут зразу ж послали таку ініціативу за російським військовим кораблем. А Володимир Зеленський навіть пообіцяв її блокувати всіма силами й засобами. А от де розпалилися бурхливі дискусії навколо плану Коула, то це в середовищі російської опозиції. «Хороші росіяни» розділилися приблизно навпіл. Ті, хто щиро підтримував Україну, звісно ж, виступили проти цієї ініціативи. Ті, хто лише вдавав, — активно її підтримали.

От візьмімо для прикладу Дмитра Муратова, багаторічного головного редактора «Нової газети», який був удостоєний Нобелівської премії миру 2021 року. За твердженням Шустера, саме він надихнув Коула на ідею такої оборудки — санкції в обмін на політв'язнів. Муратов та інші захисники цієї ідеї, крім уже згаданого нещодавнього білоруського прикладу, звертаються і до подій 40-річної давнини, коли Михайло Горбачов розпочав свою «перебудову» та погодився на американську пропозицію про звільнення з радянських в'язниць тодішніх дисидентів. «На самітах із Горбачовим, останнім лідером Радянського Союзу, президент Рональд Рейґан або його посланці часто представляли Радянському Союзу списки ув'язнених дисидентів і просили про їхнє звільнення. Горбачов регулярно погоджувався, створюючи гуманітарний вимір у своїх ширших зусиллях щодо послаблення напруженості з американцями та зменшення ризику ядерної війни», — пише The Atlantic.

Тоді ця ініціатива справді була корисною. Нагадаємо, що в другій половині 1980-х на свободу вийшло багато гідних людей: брати Михайло й Богдан Горині, Іван Кандиба, Левко Лук'яненко, подружжя Ірина та Ігор Калинці й інші. Складно переоцінити їхній внесок у здобуття Україною незалежности.

І, справді, тоді цей процес посприяв якій-не-якій демократизації СРСР, нормалізації умов життя в країні, зниженню міжнародної напруженості. І навіть було покладено край безглуздій війні в Афганістані.

Головний аргумент критиків ініціативи Коула зі середовища «хороших росіян» полягає в тому, що послаблення санкцій поверне Росії мільярди доларів від торгівлі нафтою та ресурсами. Ці гроші витратять безпосередньо на фінансування воєнної машини. На думку опонентів плану, не можна оплачувати свободу російських дисидентів життями українців.

Другий контраргумент полягає в тому, що така ініціатива призведе до легітимізації бізнесу на заручниках. Такий обмін створює для Путіна ідеальну та вигідну бізнес-модель: спершу саджати безневинних людей у в'язниці, а потім «продавати» їх Заходу в обмін на зняття санкцій і відновлення торгівлі.

Проти цього застерігала й Світлана Тихановська, лідер білоруської опозиції, і загалом білоруське опозиційне емігрантське середовище. Вона вважає, що обмін в'язнів на зняття санкцій може лише підштовхнути владу РФ і Білорусі до захоплення більшої кількости заручників. «Вони завжди можуть заарештувати більше людей, тоді як Захід утрачає важелі впливу на ці режими, знімаючи санкції та укладаючи угоди» — так прокоментувала план Коула.

До речі, такий «бізнес» на заручниках-політв'язнях не є чимось новим. Подібними оборудками займалася, наприклад, влада Німецької Демократичної Республіки, коли агенти Штазі абсолютно безпричинно хапали громадян країни, видаючи їх за «зрадників батьківщини». А потім заможна Федеративна Республіка Німеччина викуповувала цих бідолах, поповнюючи бюджет прокремлівського німецького режиму.

Саймон Шустер із Володимиром Зеленським у потязі з Херсона, листопад 2022-го

Тобто Кремль може й буде діяти за принципом: мовляв, беріть собі тих політв'язнів, скільки заманеться, — ми ще насаджаємо. А скінчаться «ідейні» — візьмемо нейтральних, а то й безідейних, навіть лояльних не шкода. Схопимо, кинемо за ґрати й видамо їх за лютих опонентів режиму.

І тут ми зразу ж можемо спростувати ще одну тезу «хороших росіян», що, мовляв, так можна реалізувати високу гуманітарну місію, врятувати людей, які постраждали, виступаючи проти війни. Справді, когось можна врятувати, але на його місці відразу ж опиниться хтось новий, а то й двоє. Тобто кількість постраждалих лише зростатиме.

А втім, усі ці аргументи за і проти — абсолютно другорядні. Головним у питанні ініціативи Коула має бути Україна, закінчення війни та встановлення миру. І якось воно геть випадає з порядку денного дискусій. Бо одна справа, якби за звільнення російських політв'язнів США знімали з РФ санкції, запроваджені за політичні репресії всередині країни, приміром, за «справою Магнітського» чи у зв'язку з убивством Олексія Навального. Проте із заяв Коула випливає, що США мали б знімати з Росії саме секторальні санкції, бо саме вони нібито заважають «реінтегрувати Росію у світову економіку», а не обмежувальні заходи щодо прокурорів, суддів і тюремних наглядачів.

Тобто ініціатива передбачає зняття санкцій, запроваджених за анексію Криму й повномасштабне вторгнення в Україну. І це попри те, що РФ не зробила жодних кроків для усунення причин, через які ці санкції було запроваджено, а навпаки — нарощує ескалацію і навіть у своїх заявах не демонструє наміру зупинятися.

Твердження, що нібито відновлення світових економічних зв'язків із Росією змусить Путіна відмовитися від своїх агресивних намірів і повернутися до business as usual, видаються вкрай наївними. Країни Європи 30 років зміцнювали торговельну кооперацію з РФ, будували там свої величезні підприємства, відкривали представництва, делегації їздили туди-сюди. І це аж ніяк не завадило Путіну розв'язати найкривавішу війну у Європі з часу закінчення Другої світової.

Порівнювати Путіна з Горбачовим абсолютно некоректно. Жодної нової «перебудови» в Росії не буде. Наприкінці 1980-х Горбачов сам прагнув миру й шукав усіляких шляхів до зниження напруженості. Натомість чинний російський диктатор чітко заявляє, що не має наміру припиняти воєнної агресії, а тепер ще й залякує Захід ядерним ударом.

Таке враження, що завсідники Білого дому просто не хочуть бачити очевидного, не хочуть чути публічних заяв із Кремля, які їм не до вподоби. А в Кремлі без жодних метафор та алегорій кажуть, що не потрібно пов'язувати процес економічної співпраці США й Росії з миром в Україні. Відтак Кремль дає чіткий сигнал, мовляв, можете хоч усі санкції з нас познімати в обмін на політв'язнів, але бомбардувати Україну до повного її знищення ми не припинимо.

Марія, Світлана та Михайло Медведі

У ПОЛОНІ

Українцям здається все більше російських військових

Російські військовополонені

■ Євген Клен

Цього року Україна щомісяця бере в полон у середньому на 107 російських окупантів більше, ніж Російська Федерація (РФ) захоплює українців.

За перші вісім місяців 2026-го різниця сягнула 858 військовослужбовців, повідомив український Координаційний штаб із питань поводження з військовополоненими. Тенденція почала формуватися ще зі середини 2023 року, коли Україна стала захоплювати більше російських військових, ніж РФ — українських. 2024-го та 2025 року український обмінний фонд також зростав швидше за російський. У штабі вказали, що одним із ключових факторів є дії українських військових, які беруть супротивника живим, ризикуючи власним життям. Водночас Україна проводить інформаційну кампанію для російських військовослужбовців. Їм пояснюють, що здача в полон дає можливість зберегти життя, а після цього полонених утримують у нормальних умовах.

НАРЕШТІ НАГОДУВАЛИ

Під час третього етапу операції «Вівальді» в полон потрапило більше як 250 російських військових, серед яких були й офіцери також. Підрозділи армії РФ перебували без їжі та води й здавалися за розпорядженням своїх командирів. Про це розповів Петро Горбатенко, начальник штабу 3-го армійського корпусу Збройних сил України (ЗСУ).

Він зазначив, що полонених могло бути й більше. Однак коли російська сторона бачить своїх солдатів, які здаються в полон, то намагається їх знищити всіма наявними й доступними засобами, аби тільки не потрапили до рук бійців сил оборони України. «Їхній спротив уже був безнадійним. Вони не могли вести боротьбу, бо були виснажені, кинуті своїм командуванням без їжі, без води», — зауважив підполковник.

І наголосив, що багато росіян проходило, так би мовити, «курси уринотерапії», оскільки в них не було води. Також військовий розказав, що солдати армії РФ улаштовували конфлікти між собою через м'ясну тушкованку: за бляшанку там стрілялися цілі підрозділи. «Тому вони були змушені здаватися в полон. А найголовніше те, що вони були повністю в оточенні. Хоча їхнє командування стверджувало, що вони беруть Святогірськ, що все добре: «Не звертайте уваги на стрілянину, а також рух техніки, який чуєте. Це працюють солдати Російської Федерації, усе добре, ви в запіллі». Та, як виявилося потім, це було не так», — відмітив начальник штабу.

А також сказав, що перше, що росіянам сподобалося в українському полоні, — це те, що їх банально нагодували: «Це був, мабуть, один із найщасливіших днів їхнього життя, коли здалися в полон і змогли хоча б просто поїсти, а не доїдати мертвих собак, які валяються на вулицях».

УЯВЛЯЛИ, ЩО ПОЛОНЕНІ БУДУТЬ У ПОДЕРТОМУ ОДЯЗІ

Тим часом до України приїхали мати й сестра російського окупанта Михайла Медведя, який перебуває в українському таборі для військовополонених, щоб особисто зустрітися з ним. Вони розповіли, що їх дуже здивували умови утримання військовополонених. За словами Світлани й Марії, їхній син і брат здоровий, має нормальний вигляд, хоча до зустрічі вважали, що він погано харчується та дуже схуд. «Не думали, що тут усе так гарно й охайно. Уявляли, що полонені будуть як у концтаборах, у подертому одязі», — поділилися жінки.

Світлана, мати окупанта, здивувалася, побачивши в таборі для військовополонених пральні й сушильні машини, медичну частину, лазню та місце для молитви. Вона згадала, як її сина рекрутували 2023-го — силоміць затримали й побили на вулиці, коли йшов на роботу. Мати додала, що після цього зв'язок зі сином урвався.

У російській військовій частині Михайло значився зниклим безвісти, та родина намагалася знайти будь-яку інформацію про нього, писала до Червоного Хреста й шукала дані в інтернеті. Зрештою за допомогою чатбота проєкту «Хочу знайти» дізналися, що чоловік живий і перебуває в полоні в Україні. Після цього змогли організувати зустріч.

Під час розмови з рідними Михайло розказав, що потрапив до російської армії не з власної волі. Спершу нібито обіцяли роботу зварювальником у запіллі, але після підписання контракту він опинився на передовій.

Чоловік потрапив у полон на Лиманському напрямку, коли йшов на штурм села як підкріплення для двох військовослужбовців, яких на той момент уже захопили бійці ЗСУ. Українські військові по рації наказали йому здатися. Мати дуже сподівається на те, що після оприлюднення відео російська сторона визнає сина військовополоненим, а це дозволить залучити його до процесів обміну.

ВОЮЮТЬ НЕ РОСІЯНИ

Раніше бійці 80-ї окремої десантно-штурмової Галицької бригади ЗСУ опублікували відео розмови з полоненим окупантом із Туви. Солдат Анджигаш заявив, що не вважає себе росіянином, і попросив не додавати його до списків на обмін. Українські бійці повідомили, що в російській в'язниці чоловіка побили, а потім відправили до Донецької області, в околиці с. Комара. Там окупант просидів на позиції кілька місяців, а далі, коли закінчилися харчі та вода, подався шукати припаси й зустрів українських бійців.

Цікаво, що кожен десятий російський військовополонений, який перебуває в Україні, є громадянином іншої держави. Станом на вересень ц. р. серед полонених опинилися громадяни 55 країн світу. Про це поінформував проєкт «Хочу жити».

За його даними, починаючи з 2022-го контракти з російськими збройними силами підписало майже 29 тис. іноземців. Лише на 2026 рік Міністерство оборони РФ планувало завербувати ще 18,5 тис. іноземних громадян. Передусім росіяни вербують людей серед найбідніших верств населення, обіцяють високі виплати й просту роботу. Натомість після підписання контракту їх відправляють у «м'ясні штурми» на найнебезпечніші ділянки фронту.

Завдяки дипломатичному тиску, висвітленню вербування в засобах масової інформації та протидії з боку урядів інших держав, Москва зупинила вербування громадян 39 країн. Серед них — Китай, Індія, Єгипет, Кенія, Пакистан, Ґана, Індонезія та низка інших держав Африки й Азії. Однак Кремль не відмовився від практики вербування іноземців, а лише змінив пріоритетні напрямки. Тепер активніше використовують країни Південної Америки, Центральної Азії та Африки.

Це підтверджують не лише дані про вербування, а й кількість та географія походження іноземних військовополонених. За перші дев'ять місяців ц. р. в український полон потрапило більше іноземців, ніж за цілий 2025-й. Серед них — громадяни Арґентини, Панами, Параґваю, Перу, Гондурасу, В'єтнаму, Монголії та багатьох інших держав.

Україна закликає уряди держав світу й міжнародні організації посилювати протидію російському вербуванню, виявляти вербувальників і посередників, перекривати канали залучення іноземців до російської армії та інформувати своїх громадян про реальні наслідки таких «контрактів».

ВІТРЯКИ В КАРПАТАХ

■ Петро Герасименко

Ідея перетворити Українські Карпати на один із центрів вітроенергетики викликала гострі дискусії в українському суспільстві. Передусім люди висловлюють занепокоєння екологічними наслідками такого проєкту. Але, крім загрози для унікальних природних ландшафтів, є ще й економічний аспект. Чи здатні 300 вітряків на карпатських полонинах врятувати українську енергетику та повноцінно замінити потужності, утрачені внаслідок російської агресії?

Нещодавно в Буковелі відбулася нетипова для такого місця подія — міжнародний економічний форум. На ньому президент України озвучив несподівану ідею. За його словами, Карпати найближчим часом можуть стати не лише місцем для туризму та відпочинку, а й серйозним енергетичним хабом усієї Європи. Щоб це сталося, потрібно збудувати близько 300 вітряків загальною потужністю 1,5 ГВт. Під велике вітротурбінне будівництво підготують місця на полонинах і високогірних хребтах. Очікується, що вироблена на вітрових турбінах електроенергія постачатиметься до Європи. І допоможе стабілізувати енергетичну систему України.

Та ідея індустріалізувати природні краєвиди Українських Карпат спричинила гостру реакцію екологів і природоохоронців. Щоб установити в горах 300 промислових вітротурбін, потрібно збудувати дороги, вирубати ліс, знищити рослинність, прокласти лінії електропередач. Установлення такої кількості вітряків назавжди змінить гірські краєвиди, вплине на місцеву фауну. Екологи дивуються: чому саме Карпати обрали місцем масового будівництва вітроелектростанцій (ВЕС)? Адже в Україні є багато земель значно меншої цінности, які вже зазнали індустріального впливу людини.

Вочевидь, забудова Карпат вітряками має серйозне лобі у вищих ешелонах української влади. Тому протидіяти цьому плану буде дуже складно. Наприклад, будівництво на полонині Руна заввишки понад 1,4 тис. м задля встановлення там вітрових турбін розпочалося задовго до форуму в Буковелі, ще навесні 2025-го. Під час робіт, які стартували до отримання висновку про вплив на довкілля, вирубали десятки гектарів лісу. Але реакція державних органів на знищення природи виявилася млявою та суперечливою. Згодом стало зрозуміло: ніхто не має серйозного наміру забороняти будівництво на Руні, попри ознаки порушень законодавства. Кримінальні провадження мали здебільшого формальний характер. У лютому ц. р. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України надало позитивний висновок щодо проєкту будівництва ВЕС на території Руни.

Екоактивісти стверджують: замовники будівництва 100-метрових вітрових турбін у Карпатах удало прикриваються воєнним станом і енергетичною необхідністю. Для них головне — бізнес. А депутати місцевих громад, на території яких є потенційні місця для спорудження ВЕС, часто байдужі до ідей захисту природи. Особливо якщо інвестор пообіцяє їм золоті гори у вигляді надходжень до місцевого бюджету. Але, крім екологічного, існує ще й економічний аспект питання. Чи справді введення в експлуатацію вітропарку на 300 вітряків здатне врятувати енергетичну систему України?

2021-го, напередодні повномасштабної війни, Україна виробила близько 156 млрд кВт·год електроенергії. Торік виробництво і споживання оцінювали в межах 80—85 млрд кВт·год. За оптимальних умов ВЕС потужністю 1,5 ГВт здатні виробити від 2 до 3 млрд кВт·год на рік. Це може покрити побутові потреби частини населення Західного регіону України. Але такого обсягу замало, щоб компенсувати втрати енергетичних потужностей. Крім того, як було заявлено раніше, електроенергію, вироблену на вітрових турбінах Українських Карпат, експортуватимуть до Європи. Тому українські споживачі не зможуть відчути на собі позитивного впливу відновлюваної енергетики з високогір'їв.

Ніхто не ставить під сумнів необхідність розвитку відновлюваної енергетики. 2025 року вітрова енергетика забезпечила 17 % усього виробництва електроенергії у Європі. Серед лідерів — Данія (50 % електроенергії вироблено на ВЕС), Литва й Ірландія (близько 33 %), Велика Британія (31 %), Швеція (30 %), Нідерланди (29 %), Німеччина (28 %), Фінляндія та Португалія (по 25 %). Установлена потужність вітрових турбін досягла 304 ГВт. Торік вітрова й сонячна енергетика вкупі вперше перевищили викопне паливо у структурі виробництва електроенергії. У планах Європейського Союзу — збільшувати частку відновлюваної енергетики, зокрема вітрової. Проте це не означає, що в гонитві за зеленою енергетикою в жертву приносять унікальні природні ландшафти. Навпаки, є тенденція до посилення екологічних вимог. І гори аж ніяк не належать до місць, яким віддають пріоритет у встановленні вітрових турбін.

Більшість ВЕС у європейських країнах розташовані на відкритих рівнинах, прибережних зонах морів, вершинах пагорбів, у рідкозаселених сільських місцевостях. Також стрімко зростає кількість вітротурбін морського базування. А от щодо гір, ситуація геть інша. У Європі гори розглядають як особливі території з природоохоронним статусом. Там діють суворі обмеження на встановлення вітрових турбін. Крім того, існує практика забороняти будівництво ВЕС на певних висотах. Приміром, у Греції не можна встановлювати вітряки на висоті понад 1,2 тис. м над рівнем моря.

У Європі в принципі немає вітрових електростанцій великої потужности в горах. Проєктів будівництва в Альпах, Карпатах чи Піренеях вітрових турбін на 1,5 ГВт за аналогом Українських Карпат теж не існує. Найбільші ВЕС установлені не в горах, а на узбережних пагорбах. Високогірні вітрові електростанції існують, але їх небагато. Вони невеликі, складаються лише з кількох турбін і мають потужності кілька десятків МВт. Тому плани збудувати в Українських Карпатах турбіни на 1,5 ГВт у Європі сприймають як майже фантастичні. Недарма в липні ц. р. Європейський парламент ухвалив резолюцію, у якій розкритикував будівництво вітряків на високогір'ї Карпат. На думку європейських депутатів, «виробництво енергії з відновлюваних джерел і збереження природи в Україні не повинні бути взаємовиключними, оскільки існують інші території, уже визначені для розвитку енергетичної інфраструктури, які не містять унікальних природних оселищ і пралісів та мають наявні під'їзні дороги».

Але є ще один момент, про який зверхньо забувають лобісти перетворення Карпат на вітровий індустріальний парк. Ідеться про фактор безпеки. Якщо Росія знищує теплову енергетику й не цурається ударів по українських гідроелектростанціях і підстанціях, то що завадить агресору атакувати вітрові турбіни? Через свої фізичні розміри ВЕС самі собою є вразливими до ударів дронів і ракет. Їх добре видно на супутникових знімках, а лопаті турбін легко пошкодити. Підстанції та трансформатори теж є критичними місцями. Кілька вітряків навряд чи здатні привернути увагу ворога. Проте споруджені в одному місці десятки вітрових турбін — потенційно вразливий об'єкт. Можливо, варто зачекати до завершення бойових дій, перш ніж поспішати з таким великим будівництвом?

СУМНІВИ ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПЕРСПЕКТИВ

■ Мирослава Бзікадзе

Верховна Рада України (ВРУ) ухвалила закон про освітні права національних меншин, що має допомогти розблокувати перемовини з Європейським Союзом, який погодився відкрити ще два кластери.

МАРНІ СПОДІВАННЯ

Україна продовжує виконувати вимоги ЄС, щоби просуватися до членства у ньому, однак процес євроінтеграції супроводжується політичними суперечностями та затримками. Навіть коли Київ робить необхідні кроки, остаточні рішення залежать не лише від української влади, а й від позиції держав-членів ЄС.

На цьому тлі Еді Рама, прем'єр-міністр Албанії, публічно поставив під сумнів реалістичність обіцянок, які європейські політики дають Україні. Він заявив, що за стандартною процедурою розширення Євросоюзу Україну не приймуть, навіть якщо вона виконає всі необхідні критерії. «Погляньте на Україну. Те, що їй обіцяють, — брехня. За звичайним шляхом вступу, з усіма критеріями, її ніколи не приймуть. Усі це знають», — сказав глава албанського уряду.

Водночас його позицію не варто трактувати як виступ проти членства України в ЄС. Навпаки, Рама закликав шукати інший механізм, який дозволив би Україні досягти цієї мети. Він наголосив на необхідності більш гнучкого підходу до розширення ЄС. На його думку, європейські держави мають діяти рішучіше й оцінювати прогрес кандидатів за конкретними результатами. При цьому застеріг від надання Україні необґрунтованих поступок із геополітичних міркувань. Така позиція має додатковий контекст: Албанія також прагне приєднатися до Євросоюзу. Країна подала заявку на членство ще 2009 року, а статус кандидата отримала 2014-го.

ПРИЧИНИ ЗВОЛІКАННЯ

Україна подала заявку на вступ до ЄС 28 лютого 2022-го — через кілька днів після повномасштабного вторгнення Російської Федерації (РФ). У червні того ж року всі держави-члени Євросоюзу погодили надання Україні статусу кандидата. У грудні 2023-го лідери ЄС домовилися відкрити перемовини про вступ, а в червні 2024 року вони розпочалися офіційно.

Однак статус кандидата та початок перемовин не означають автоматичного членства. Країна має поступово привести своє законодавство, державні інституції та економічні правила у відповідність до стандартів ЄС.

Перемовини організовані за шістьма тематичними кластерами, які охоплюють різні сфери державного управління та економіки. Серед ключових напрямів — верховенство права, судова система, основні права людини, функціонування державних інституцій, економічні критерії, внутрішній ринок, сільське господарство, екологічна політика та зовнішні відносини.

У червні ц. р. Україна відкрила перемовини за першим кластером — «Основи процесу вступу». Він охоплює, зокрема, функціонування демократичних інституцій, реформу державного управління, судову систему й основні права людини. У липні відкрили перемовини за шостим кластером — «Зовнішні відносини», що стосується узгодження торговельної, міжнародної, безпекової та оборонної політики з правилами ЄС.

ПРАВА НАЦМЕНШИН

Одним із важливих питань у відносинах України з ЄС залишалися права національних меншин, зокрема угорської громади. Будапешт тривалий час виступав проти просування перемовин України про вступ, посилаючись на проблеми із забезпеченням прав угорської меншини. Це створювало політичну перешкоду для ухвалення рішень, що потребують підтримки держав-членів Євросоюзу.

Відтак 12 жовтня ВРУ підтримала в першому читанні та в цілому законопроєкт № 16119 «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення освітніх прав корінних народів України й осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України».

Документ передбачає розширення можливостей використання в освітньому процесі мов національних меншин, які є офіційними мовами Європейського Союзу, а також мов корінних народів України. Закон також стосується статусу відповідних закладів освіти, збереження національної історії, культури й традицій в освітніх програмах, можливості продовження навчання відповідною мовою в разі реорганізації або ліквідації навчального закладу й умов проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Потому Андрій Сибіга, міністр закордонних справ України, повідомив, що Київ очікує рішення Брюсселя щодо відкриття другого і третього кластерів. Ця заява свідчить про те, що українська влада прагне швидко перетворити ухвалення законодавчих змін на конкретний результат у перемовному процесі.

ВИКОНАННЯ ВИМОГ

Та основна проблема полягає в тому, що євроінтеграція — це не лише перелік реформ, які має провести країна-кандидат. Це також політичний процес, у якому беруть участь усі держави-члени ЄС. Україна повинна виконувати критерії, але для просування перемовин і завершення процедури необхідні рішення європейських інституцій і згода країн-членів на відповідних етапах. Це означає, що навіть за наявности прогресу реформи можуть не привести до швидкого відкриття перемовного кластера, якщо одна з держав блокує необхідне рішення.

Саме цей механізм особливо помітний у відносинах України з Угорщиною. Суперечки щодо мовних та освітніх прав перетворилися на один із чинників, які впливають на загальний темп євроінтеграції.

Крім того, вступ до ЄС передбачає масштабні зміни в багатьох сферах. Від України очікують не лише ухвалення законів, а й реального виконання правил, незалежности судової системи, ефективної боротьби з корупцією та належного функціонування демократичних інституцій. Для країни, яка веде повномасштабну війну, це додатковий виклик. Водночас війна не скасовує вимог до членства й не звільняє Україну від необхідности проводити реформи.

Тому слова Рами про те, що Україну «обманюють», відображають його оцінку політичної реалістичности процесу, але не є доказом того, що ЄС ухвалив рішення ніколи не приймати Україну.

НОВА МОДЕЛЬ РОЗШИРЕННЯ

Питання про те, як приймати нових членів, актуальне не лише для України. Євросоюз має визначити, як розширюватися, не послаблюючи власні інституції та механізми ухвалення рішень. Тож Європейська комісія презентувала підходи до підготовки ЄС до майбутнього розширення. У документі йдеться про необхідність адаптації інституцій, політик і бюджету об'єднання до потенційного збільшення кількости держав-членів.

Комісія також запропонувала посилити механізми реагування на відступ від демократичних стандартів, зокрема, розглянути можливість обмеження фінансування або права голосу в певних випадках.

Окремо обговорюють поступову інтеграцію країн-кандидатів до окремих сфер діяльности ЄС іще до набуття повноправного членства. Марта Кос, єврокомісар з питань розширення, акцентувала, що поступова інтеграція не повинна замінювати повноправне членство. Її завдання — прискорити зближення країн-кандидатів з Євросоюзом, не відмовляючись від принципу оцінювання за досягнутими результатами.

Це важливий нюанс у контексті заяви Рами. Дискусія про нові механізми вступу справді відбувається, але вона не означає, що Україну вже вирішили позбавити перспективи повноправного членства. Навпаки, ЄС намагається визначити, як поєднати геополітичну необхідність розширення з вимогами до реформ і стабільности самого об'єднання.

ВСТУП ЗА ДОСЯГНЕННЯМИ

Пропозиція Рами порушує питання, яке особливо актуальне для України: чи можливо прискорити вступ з огляду на повномасштабну війну та стратегічне значення української держави для безпеки Європи?

Політичні аргументи на користь швидшого членства очевидні. Адже Україна протистоїть російській агресії, а її майбутнє тісно пов'язане з безпекою європейського континенту. Водночас відмова від критеріїв або надто широкі винятки могли б викликати заперечення серед чинних членів ЄС. Саме тому європейські інституції наголошують на принципі вступу за досягненнями.

Проміжним варіантом може стати поступове залучення України до окремих політик і програм ЄС до завершення повної процедури вступу. Це дозволило б посилити практичну інтеграцію, не підміняючи нею повноправне членство.

Проте будь-яка модель потребуватиме політичної підтримки держав-членів. Саме тут і виникає головна невизначеність: навіть якщо Україна виконуватиме необхідні умови, темп просування залежатиме від готовности Євросоюзу ухвалювати відповідні рішення.

РЕАКТИВНІ ДРОНИ

РФ перехоплює в України домінування в небі

■ Євген Клен

За даними Bloomberg, у вересні ц. р. російська армія втратила у війні проти України понад 50 тис. військових, зокрема, близько 28 тис. загинуло. Агенція зазначила, що російські війська продовжують намагатися просуватися українською територією, відправляючи військових у так звані зони смерти. Там на них чекають численні загрози, як-от атаки безпілотних літальних апаратів (БпЛА), наземні міни, артилерійський вогонь та інші засоби оборони, що використовують українські захисники.

Російський реактивний ударний безпілотник типу «Герань-4» (також відомий як реактивний варіант «Шахеда» або розвиток іранського Shahed-238)

АТАКИ НА ЦИВІЛЬНИХ

Проте наприкінці літнього сезону над Києвом та іншими українськими містами стали масово з'являтися російські ударні БпЛА з реактивними двигунами. Загроза російських ударних дронів не є новою. Російська Федерація (РФ) використовує їх для атак на українські міста й цивільну інфраструктуру ще від початку повномасштабного вторгнення.

Однак протистояння переходить у нову фазу, в якій, за оцінкою аналітиків Atlantic Council, РФ має стратегічну перевагу. Російські реактивні дрони більш ніж удвічі швидші за своїх попередників. Крім того, вони оснащені технологічними вдосконаленнями, які підвищують точність наведення та водночас ускладнюють їхнє перехоплення. Особливу увагу привертає склад цих БпЛА. Нещодавній український аналіз збитих реактивних дронів виявив у них численні компоненти китайського, німецького й американського виробництва.

Атлантична рада наголосила, що Кремль використовує теперішню перевагу в повітрі для цілодобових атак на українську столицю. Їхньою метою є максимальне порушення повсякденного життя та перетворення Києва на місто, непридатне для проживання.

Ударів завдають упродовж дня по різних районах української столиці. Серед цілей є школи, лікарні, житлові будинки, бізнесові центри, автозаправні станції, супермаркети, провайдери інтернету та мости через Дніпро.

Поки Україна прискорює розроблення засобів перехоплення та нарощує їхнє виробництво, для знищення БпЛА вона наразі покладається, зокрема, на винищувачі, які застосовують ракети класу «повітря—повітря» або бортові гармати.

Експерти вважають цей спосіб боротьби з дронами ефективним, проте надто дорогим для тривалого застосування. Тому Україні терміново потрібні економічніші рішення. Особливо це актуально з огляду на очікуване суттєве збільшення російського виробництва БпЛА наступного року.

Та Україні навряд чи вдасться завдати достатньо ефективних ударів по російських виробничих об'єктах. Аналіз останніх супутникових знімків, проведений українською стороною, свідчить, що РФ наслідує іранський приклад і переносить виробництво дронів під землю. «Це ще більше обмежить можливості України щодо порушення виробничих циклів або знищення реактивних дронів до того, як їх удасться задіяти», — констатували в Atlantic Council.

ЗАХИСТ ДЛЯ СВІТУ

Там також зазначили, що поява російських реактивних БпЛА становить серйозну й дедалі дужчу загрозу для безпеки всієї України. Водночас це створює потенційні геополітичні виклики, адже Київ прагне зміцнити репутацію військового новатора та позиціонувати себе як партнера у сфері безпеки, а не лише як отримувача міжнародної допомоги.

Фахівці нагадали, що на початку цього року Україна відреагувала на загострення бойових дій на Близькому Сході, запропонувавши Об'єднаним Арабським Еміратам, Саудівській Аравії, Катару, Кувейту та Йорданії допомогу в перехопленні іранських БпЛА. Це сприяло укладенню угод про безпеку з низкою держав Перської затоки та продемонструвало цінність унікального українського досвіду ведення війни із застосуванням дронів. «Однак російські реактивні БпЛА тепер можуть звести нанівець цю козирну карту», — застерегли вони.

Країни Перської затоки зараз уважно стежать за ситуацією в небі над Києвом. Оскільки перемовини між Вашинґтоном і Тегераном поки що не привели до прориву, відновлення бойових дій на Близькому Сході залишається можливим.

Україна стверджує, що РФ також передала креслення реактивних дронів Північної Кореї. З огляду на попередній досвід співпраці, експерти припускають, що Іран також невдовзі може отримати необхідні дані для модернізації власної програми та створення нового покоління реактивних БпЛА.

Вони підкреслили, що перед загрозою можливих нових іранських атак країни Перської затоки мають вагомі підстави підтримувати українські оборонні компанії, які працюють над засобами протидії російським БпЛА. Очікується, що така співпраця може сприяти інвестиціям у спільне розроблення та виробництво нових українських дронів-перехоплювачів.

Європейські держави також зацікавлені в ефективній протидії російським реактивним БпЛА. Це стосується Сполучених Штатів, Канади, Японії та інших країн. Тому, на думку авторів повідомлення, ці держави мають розглядати допомогу Україні у відновленні ініціативи в повітряній війні як питання власної національної безпеки, а не лише як міжнародну підтримку. «Крім посилення підтримки України, санкційні заходи й заходи експортного контролю можна було б застосовувати ретельніше, а також, можливо, поширити їх на китайських виробників авіаційних двигунів і торговельних посередників», — припустили експерти.

Крім того, подальші обмежувальні заходи могли б бути спрямовані проти логістичних ланцюгів і банків, залучених до торгівлі технологіями подвійного призначення між РФ, Іраном і Китаєм. Підсумовуючи, в Atlantic Council відзначили, що повномасштабне вторгнення Росії до України стало переламним моментом для глобальної безпеки та змінює уявлення про способи ведення сучасних воєн.

ДІРЯВА СВИТКА

Поки левову частку грошей державного бюджету Кремль спрямовує на війну, у десятках російських міст жителі залишилися без опалення, попри офіційний старт опалювального сезону та нічні заморозки. Проблеми виникли, зокрема, у Челябінській і Нижньогородській областях, Красноярському і Пермському краях та Омську.

У закритому місті Озерську Челябінської області опалення мали увімкнути ще 28 вересня. Однак через пошкодження водогінних труб тепло не змогли подати навіть до соціальних установ. «У нас взагалі колапс відбувається. Півроку центральною вулицею текла каналізація», — описав ситуацію один з місцевих жителів.

Проблеми з опаленням та гарячою водою виникли й у Горнозаводську Пермського краю. Місцеві жителі скаржаться, що в будинках холодно і з'являється пліснява. Через відсутність опалення тимчасово не працюють і деякі державні установи, зокрема дитячі садочки.

Аналогічна ситуація спостерігається в окремих районах Нижнього Новгорода й Омська. Там опалювальний сезон розпочався ще 21 вересня, однак місцеві мешканці досі продовжують повідомляти про холодні батареї. А в Красноярському краї через проблеми з опаленням запустили «гарячі лінії». Усього за дві години на них надійшло більше як 170 звернень.

Олександр Аксененко, заступник голови комітету Державної думи РФ із будівництва та житлово-комунального господарства (ЖКГ), пов'язав ситуацію зі значним зносом комунальної інфраструктури. За його словами, середній рівень зношеності комунальних мереж перевищує 40 %, а в окремих регіонах сягає 70—80 %. При цьому щороку оновлюють лише близько 1 % мереж.

Олександр Якубовський, іще один депутат цього комітету, відмітив, що слабкі ділянки інфраструктури особливо часто дають про себе знати під час запуску опалювального сезону та збільшення навантаження на мережі.

Проблеми з опаленням виникають на тлі підвищення вартости житлово-комунальних послуг в РФ. Із 1 жовтня тарифи ЖКГ у середньому зросли приблизно на 15 %. За підсумками року їхнє підвищення становитиме близько 17 %, що має стати найвищим показником із 2009 року. Російська влада пояснює ріст необхідністю модернізації комунальної інфраструктури. Водночас тарифи планують збільшувати й надалі: приблизно на 11 % 2027-го, 8,6 % 2028-го та 7,6 % 2029-го. За чотири роки сукупне зростання тарифів може становити близько 44,2 %.

СМЕРТЬ ЛАБОРАНТКИ І ЗАГРОЗА ЧУМИ

Примара середньовіччя в сучасній Росії

■ Мирослава Бзікадзе

Дарія Шипілова

У жовтні ц. р. повідомлення про можливу чуму в Сибіру привернули увагу міжнародної спільноти. Приводом стала смерть Дарії Шипілової, 28-річної працівниці Іркутського протичумного науково-дослідного інституту. Вона померла після ушпиталення з тяжкою пневмонією, а обставини захворювання викликали запитання щодо можливого контакту з особливо небезпечними збудниками інфекції.

ПОЧАЛАСЯ ЕПІДЕМІЯ?

Історія навколо можливого спалаху чуми в Іркутській області Російської Федерації (РФ) залишається вкрай невизначеною. Подія привернула увагу Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), однак усе ще породжує багато запитань.

За інформацією ВООЗ, 29 вересня жінку госпіталізували з тяжкою пневмонією, 2 жовтня вона померла. Працювала в Іркутському протичумному науково-дослідному інституті Сибіру та Далекого Сходу — установі, що займається вивченням чуми та інших небезпечних інфекцій. Саме професійна діяльність Шипілової стала однією з причин особливої уваги до її захворювання.

Після появи інформації про смерть лаборантки медіа стали поширювати повідомлення про можливе зараження легеневою формою чуми. Окремі публікації припускали, що інфікування могло статися під час роботи з патогенами.

Однак російські органи охорони здоров'я одразу ж заявили, що лабораторні дослідження не підтвердили чуму ані в померлої, ані в людей, які з нею контактували. Водночас ВООЗ попросила додаткову інформацію та оприлюднила окремий звіт про ситуацію.

Зараз головне питання полягає не в тому, чи розпочалася в РФ епідемія чуми, бо доказів такого розвитку подій наразі немає. Важливо з'ясувати, що саме спричинило смерть працівниці інституту, чому виникли підозри щодо небезпечної інфекції та наскільки достовірно вдалося заперечити цей діагноз.

Російські медичні служби організували протиепідемічні заходи, установили коло контактних осіб і розпочали лабораторне тестування. У лікарні, де лікували пацієнтку, запровадили карантинні обмеження. За даними Reuters, на початковому етапі медики обстежили близько 200 людей. Влада пояснювала такі заходи необхідністю запобігти можливому поширенню інфекції з огляду на місце роботи померлої.

Водночас Росспоживнагляд заперечив повідомлення про підтверджений випадок чуми. За офіційною версією, жінка померла від пневмонії невстановленої етіології. Це означає, що причину запалення легень остаточно встановити не вдалося.

Також російська сторона вказала, що не виявила ознак порушення біологічної безпеки в інституті. За офіційними даними, перевірки не встановили лабораторної аварії, а всі визначені контактні особи залишалися без симптомів протягом періоду медичного спостереження. Влада стверджує, що результатів досліджень достатньо, аби виключити поширення чуми серед контактних осіб. Водночас причина смерти самої працівниці залишається невідомою.

УЧАСТЬ ВООЗ

Водночас Всесвітня організація охорони здоров'я звернулася до російської сторони, аби та пояснила, що сталося. ВООЗ опублікувала офіційне повідомлення під назвою «Пневмонія невстановленої етіології — Російська Федерація».

У документі організація зазначила, що отримала від російської влади інформацію про відсутність зареєстрованих випадків чуми в Іркутській області та негативні результати досліджень на небезпечні патогени. Російська сторона відзначила, що не виявила інших пов'язаних із цим інцидентом випадків тяжкої пневмонії. Зі свого боку ВООЗ наголосила на важливій обставині: остаточний діагноз померлої не встановили.

Організація не сповістила про докази подальшої передачі інфекції в межах цього інциденту. Проте через відсутність підтвердженого діагнозу вона не може незалежно оцінити всі можливі причини захворювання та усунути невизначеність щодо джерела інфекції цілком.

ВООЗ продовжує стежити за ситуацією та закликала до подальшого вивчення доступних клінічних зразків і епідеміологічних даних. Отже, позиція організації відрізняється від тверджень про доведену епідемію: наразі немає підтвердження поширення чуми, але залишається питання про точну причину смерти працівниці інституту.

ЩО ТАКЕ ЧУМА

Чума — небезпечне інфекційне захворювання, спричинене бактерією Yersinia pestis. Воно не зникло після середньовічних пандемій і продовжує траплятися в окремих регіонах світу.

В РФ існують природні осередки чуми. Це території, де збудник циркулює серед диких тварин і може передаватися через переносників, зокрема бліх. Та наявність таких осередків не означає, що в регіоні обов'язково виникне спалах серед людей. Природне існування збудника, виявлення інфекції в тварин і підтвердження захворювання в людини — різні епідеміологічні ситуації.

У випадку з Іркутською областю ключовою обставиною стало те, що померла працювала в установі, яка досліджує особливо небезпечні інфекції. Це зумовило необхідність ретельної перевірки можливого професійного зараження.

Чуму можна лікувати антибіотиками, але вирішальне значення має раннє розпізнавання захворювання та початок терапії. За підозри на небезпечну інфекцію необхідно невідкладно звернутися за медичною допомогою.

Особливе занепокоєння в цій історії викликала можливість легеневої форми захворювання. Вона належить до найнебезпечніших різновидів чуми та може швидко прогресувати. За даними ВООЗ, інкубаційний період легеневої чуми може становити лише близько 24 годин. Хвороба здатна розвиватися стрімко, а без своєчасного лікування становить серйозну загрозу для життя. Основні симптоми: висока температура й озноб, сильна слабкість і головний біль, кашель, іноді з кров'янистим мокротинням, задишка й біль у грудях, швидке погіршення загального стану.

На відміну від бубонної форми, за якої часто виникає болісне збільшення лімфатичних вузлів, легенева чума уражає дихальну систему. Вона може передаватися від людини до людини повітряно-крапельним шляхом за тісного контакту з інфікованим, особливо якщо хворий кашляє. Водночас сама пневмонія ще не є доказом чуми. Подібні симптоми можуть виникати внаслідок багатьох інших бактеріальних і вірусних інфекцій.

ТИМ ЧАСОМ

Національний центр вивчення зоонозних хвороб Монголії звернувся до Іркутського науково-дослідного протичумного інституту, працівниця якого могла померти від легеневої чуми, щодо причин смерти жінки та підозр.

В отриманій відповіді йшлося про те, що Росспоживнагляд провів перевірку у зв'язку з цим випадком і що підозра на чуму не підтвердилася. Центр оцінив ризик Монголії у зв'язку з цим інцидентом як низький.

Іркутська область лежить на північ від Монголії, але не межує з нею — їх розділяє Бурятія. За однією з непідтверджених версій, незадовго до смерти Шипілова їздила до Бурятії, де на кордоні з Монголією зафіксували вогнище чуми. Пізніше глава Бурятії заявив, що Шипілова в республіці була.

Крім того, адміністрація президента США зараз вивчає інформацію стосовно потенційного випадку захворювання на легеневу чуму та подальшого запровадження карантинних обмежень в Іркутській області РФ. Як написала Axios, у Білому домі підтвердили, що поінформовані про інцидент, постійно моніторять перебіг подій та оцінюють можливі варіанти реагування.

Немає достовірної інформації про завезення чуми в Україну у зв'язку з подіями в Іркутській області. Географічна близькість сама собою не означає високого ризику зараження. Для оцінки загрози мають значення підтвердження інфекції, шляхи її передачі, наявність контактів із хворими та результати епідеміологічного розслідування.

Водночас людям, які повертаються з регіонів з відомими природними осередками чуми або мали можливий контакт із хворими, у разі появи симптомів необхідно повідомити про це лікаря. Особливо важливо не зволікати за високої температури, кашлю та утрудненого дихання.

АРҐЕНТИНА ПРОДАЄ ПАСПОРТИ

■ Аскольд Єрьомін

Уряд Арґентини, що має чималенький зовнішній борг, повідомив про запуск програми під назвою «Громадянство за інвестиції». У її межах усі охочі іноземці зможуть набути арґентинське громадянство. Яким чином? За гроші: або зроблять безповоротний внесок у сумі 350 тис. USD, або придбають спеціальні облігації на 800 тис. USD.

Про деталі програми розповів Луїс Капуто, міністр економіки Арґентини. За його словами, приймати заявки від охочих стати арґентинськими громадянами почнуть іще до кінця 2026-го. «Світ охоплений конфліктами, а Арґентина — поза головними проблемами, — зазначив він. — Тож арґентинський паспорт є дуже цінним».

Одержати арґентинські паспорти зможуть також члени сім'ї головної особи—учасника програми. Для дружини/чоловіка та дітей віком до 25 років грошовий внесок становитиме 100 тис. USD, а для дітей віком до 18 років — 25 тис. USD. Таким чином, родина з чотирьох осіб, у якій двоє неповнолітніх дітей, муситиме заплатити за арґентинські паспорти 500 тис. USD. «Залучені кошти будуть використані для подальшого зміцнення фіскальної і фінансової ситуації Арґентинської Республіки», — пояснили в уряді.

Наступного року Арґентина повинна здійснити чималі виплати за зовнішнім боргом — близько 25 млрд USD США. Частину цієї суми, як сподівається офіційний Буенос-Айрес, удасться назбирати в межах програми «Громадянство за інвестиції».

Цю країну в Південній Америці нині вважають відносно безпечним регіоном планети. Мовляв, якщо почнеться третя світова війна, то найбезпечнішими країнами будуть Австралія, Нова Зеландія, Чилі й Арґентина, бо ж лежить далеко від потенційних театрів бойових дій — Близького Сходу, Північної Африки і Європи. Подейкують, дехто з мільярдерів США, заможних власників великих технологічних компаній, уже придбав в Арґентині земельну ділянку, на якій (а може, під якою?) будує собі сховок на випадок глобальної війни.

Чи будуть українці серед охочих купити собі паспорти 46-мільйонної Арґентини, яка є членом G20? Пів мільйона доларів — величезна сума. Але, судячи з масштабів діяльности деяких представників Зе-команди, кількасот тисяч чи навіть кілька мільйонів не будуть для них великою проблемою. Щоправда, арґентинський уряд заявляє, що охочих узяти участь у програмі «Громадянство за інвестиції» піддаватимуть «ретельній оцінці» — аби гарантувати «національну безпеку, цілісність фінансової системи й міжнародний престиж арґентинського громадянства». Мовляв, походження грошей суворо контролюватимуть, чи відповідає «стандартам щодо прозорости, боротьби з відмиванням коштів і фінансування тероризму».

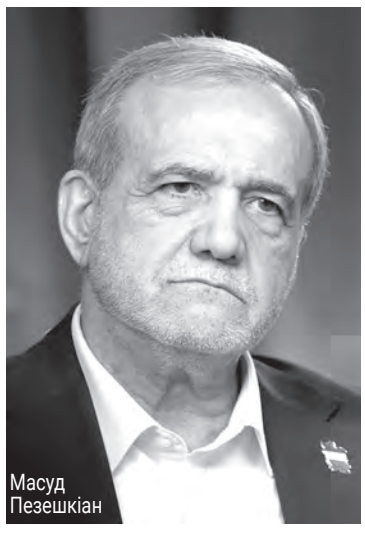
Звучить гарно, але чи правда? По-перше, «прозорих» інвесторів знайти вкрай важко, але 25 млрд USD зовнішнього боргу Арґентині 2027 року виплатити треба. А по-друге, так уже історично склалося, що Арґентина вельми охоче приймає у себе не надто законослухняних громадян різних країн. Приміром, після Другої світової війни в Арґентині осіло чимало німецьких нацистів, які втекли з Європи під час наступу союзників.

Луїс Капуто

Програми так званих золотих віз, які надають іноземцям певні привілеї в обмін на одноразові інвестиції в економіку країн, де ті хочуть оселитися, діють приблизно в 60 державах. Однак громадянство в обмін на такі грошові внески інвесторам дає лише близько десятьох країн (зокрема, деякі невеликі острівні держави на Карибах). Тепер серед них буде й Арґентина, відома у світі, між іншим, як великий виробник яловичини, кількаразовий чемпіон світу з футболу та батьківщина танґо.

Іран заявив про бажання приєднатися до СНД

Масуд Пезешкіан

■ Василь Нетудихата

Масуд Пезешкіан, президент Ірану, під час виступу в Туркменістані на саміті Співдружности Незалежних Держав (СНД), у якій домінує Москва, закликав створити формат «Країни СНД + Іран» для сприяння зближенню цих держав у різних сферах, у т. ч. енергетиці й економіці.

За його словами, Тегеран уважає себе невід'ємною частиною взаємопов'язаного географічного простору регіону. «Наші спільні інтереси полягають не в конкуренції між маршрутами, а в їхньому сполученні. Для Центральної Азії Ісламська Республіка Іран — це не просто партнер; це природний шлях, що пов'язує Центральну Азію і Євразію з відкритим морем. Південні порти Ірану в Перській затоці та Оманському морі, зокрема Чабахар, можуть забезпечити зв'язок регіону з Південною Азією, Африкою і далі з Європою», — заявив іранський лідер.

Він додав, що висунута Туркменістаном на Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй ініціатива щодо створення транспортного коридору, який сполучатиме Центральну Азію, Південну Азію і Європу через Каспійське море, може бути реалізована із залученням потенціалу Ірану.

Як відомо, СНД була створена 1991 року для розвитку політичної, економічної та культурної співпраці між колишніми республіками СРСР. В організацію входять Росія, Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Узбекистан та Азербайджан. Молдова має статус спостерігача і почала процес виходу з об'єднання. Туркменістан є асоційованим членом. Грузія вийшла з СНД 2009-го, після війни 2008 року з Росією в Південній Осетії. Україна ніколи не була членом СНД, маючи лише статус держави-засновника. Київ припинив свою участь у статутних органах СНД ще 1991-го, повноцінно завершивши вихід з організації 2018 року, жодного разу не будучи залученим до складу співдружности.

Косово уникло нових виборів

■ Марко Стріха

Парламент Косова обрав новим президентом економіста Юстину Широку-Пулу. Її кандидатуру підтримав 81 депутат зі 120 — лише на один голос більше за необхідний мінімум. Таким чином країні вдалося уникнути чергових дочасних парламентських виборів. Якби депутати не змогли домовитися щодо глави держави, Косово знову чекала б виборча кампанія — подібна ситуація вже виникала в червні ц. р.

Після голосування Широка-Пула заявила: «Цей мандат належить не лише одній особі. Він належить нашим громадянам». Вона також пообіцяла: «Я буду президентом усіх громадян». Це обрання глави держави стало результатом домовлености між панівною партією «Самовизначення» прем'єр-міністра Альбіна Курті й опозиційною Демократичною партією Косова. У межах угоди передбачене обмеження повноважень суду з розгляду воєнних злочинів у Гаазі (Нідерланди).

Посада президента Косова переважно церемонійна, однак саме вибори глави держави не раз ставали джерелом політичної нестабільности. Для обрання необхідна підтримка двох третин парламенту. Широка-Пула народилася 1953 року. Вона очолює Академію наук і мистецтв Косова, є професором економіки, а у 2008—2011 рр. обіймала посаду міністра економіки.

ХУСИТИ АТАКУЮТЬ НЕ ЛИШЕ САУДИТІВ

Близькосхідна війна посилює інфляційний тиск у США

■ Ігор Голод

Ситуація в районі Баб-ель-Мандебської протоки залишається невизначеною.

ДРУГИЙ ФРОНТ У ЄМЕНІ

Унаслідок ураження балістичною ракетою міжнародного летовища в Ер-Ріяді, столиці Саудівської Аравії, загинули 12 людей, 309 зазнали поранень. Серед жертв було четверо саудитів, двоє банґладешців, американець, єгиптянин, йорданець, палестинець, сирієць і суданець.

Саудівський генерал Туркі аль-Малькі звинуватив в обстрілі хуситів — воєнізовану групу шиїтів-зейдитів «Ансар Аллах». А Ях'я Сарі, військовий речник цієї злочинної організації, визнав, що саме вони обстріляли того дня аеропорт Ер-Ріяда. Він назвав ту атаку відповіддю на бомбардування підконтрольних хуситам теренів очолюваною саудитами Арабською коаліцією на підтримку легітимного уряду Ємену.

Хусити, які з 2015 року контролюють північний захід Ємену, 28 березня 2026-го оголосили про свій вступ у війну США й Ізраїлю проти Ірану на боці останнього. А після того як 13 липня авіація Саудівської Аравії атакувала їхній аеропорт, бойовики заявили про морську блокаду цієї держави, розпочавши невдовзі завдавати ударів ракетами та дронами по її танкерах, нафтових установках і терміналах.

30 липня начальник Генерального штабу Збройних сил Саудівської Аравії повідомив про створення міжнародної військово-морської коаліції для захисту судноплавства навколо Аравійського півострова. До її складу увійшли 14 країн, зокрема Туреччина та Пакистан.

Однак ще до того як вони узгодили розгортання флотів, 6 серпня бойовики фактично заблокували Баб-ель-Мандебську протоку — південний вихід із Червоного моря та один із найважливіших морських шляхів у світі. 8 вересня збройні сили міжнародно визнаного уряду Ємену розпочали контрнаступ проти хуситів, підтриманий саудівськими винищувачами F-15.

Бойовики спробували того ж дня знищити їх, завдавши ударів по військових авіабазах Саудівської Аравії, а також пригрозили обстрілами її об'єктів критичної інфраструктури. 10 вересня вони захопили єменський порт Моха на березі Червоного моря, а наступного дня закріпилися на стратегічних островах у протоці Баб-ель-Мандеб, посиливши контроль над цією транспортною артерією.

НАФТОВИЙ БУМЕРАНГ

Світова ціна нафти Brent тоді злетіла до 107 USD за барель. Її здорожчання збільшує собівартість дизельного пального і за певних ринкових умов позначається на його роздрібній ціні. У США це посилює інфляційний тиск. Але Дональд Трамп звинувачує в загостренні проблем на світовому ринку дизельного пального Україну. «Зеленський хоче створити проблеми для всього світу. Він хоче створити проблеми для наших фермерів, завдаючи ударів по російських нафтопереробних заводах», — заявив американський президент журналістам.

Однак економічна статистика свідчить про інше — на світовий ринок пального передусім вплинула ескалація навколо Ірану. Воєнна операція США, покликана приборкати Тегеран, спричинила протилежний ефект — загострення конфлікту на Близькому Сході посилило тиск на нафтовий ринок і призвело до здорожчання пального.

Однак коли спадкоємний принц Саудівської Аравії двічі закликав Трампа завдати авіаударів по Ємену, той відмовився. Про це повідомило видання Axios, яке розкрило причину його пасивности — на таємних перемовинах в Омані хусити пообіцяли США не чіпати міжнародні кораблі, гарантувавши, що їхньою єдиною ціллю залишаться активи Саудівської Аравії. Американці погодилися, обмежившись наданням Ер-Ріяду лише розвідданих.

ОБМІН УДАРАМИ

13 вересня рух «Ансар Аллах» атакував дронами та ракетами склади зброї та командні центри на саудівській військовій базі Шарура. У відповідь авіація Ер-Ріяда щотижня завдавала до 450 ударів по позиціях бойовиків на південному заході Ємену, зокрема, по захопленому хуситами порту Моха.

Ті натомість атакували нафтовий порт Янбу, авіабазу в Хаміс-Мушаїті й вивели з ладу стратегічний трубогін Схід—Захід. 20 вересня конфлікт перекинувся на саудівську столицю — хусити вперше вразили головне летовище Ер-Ріяда, а також ударили по нафтовому центру компанії Aramco в місті Янбу.

> «Дональд Трамп звинувачує в загостренні проблем на світовому ринку дизельного пального Україну»

27 вересня саудівська авіація розбомбила склад зброї бойовиків у районі єменського міста Таїза, де, за заявами хуситів, загинуло семеро людей. На початку жовтня саудити вирішили остаточно ліквідувати загрозу і спільно з урядом Ємену розпочали підготовку масштабного наступу, щоб силою відбити Баб-ель-Мандебську протоку.

Для захисту своїх міст та інфраструктури Ер-Ріяд залучив французькі системи протиповітряної оборони (ППО) і, за інформацією Reuters, до 40 тис. військових із Пакистану, які, зокрема, мають допомагати захищати країну від ракетних і дронових атак. А Вашинґтон терміново розгорнув у Саудівській Аравії додаткові батареї Patriot для охорони ключових нафтових об'єктів.

Проте бойовики знову зіграли на випередження — розпочали 2 жовтня масштабний сухопутний наступ у єменській провінції Таїз. У ході понад 50 зіткнень хусити спробували захопити стратегічні висоти та перекрити останню дорогу на Аден, щоб узяти це єменське місто в суцільну облогу, захистивши від штурму зі суходолу порт Моха та Баб-ель-Мандебську протоку. Урядові сили відбили більшість атак і відповіли 27 авіаударами по командних центрах і складах ракет, змусивши терористів закопуватися в траншеї та поспіхом будувати прибережні укріплення.

НЕПЕРЕКОНЛИВИЙ КОНТРНАСТУП

Один колишній керівник розвідки Саудівської Аравії закликав долучитися до наступу «цілий світ». «Ті, хто отримує прибуток від ресурсів регіону, повинні працювати заради миру й безпеки», — стверджував він.

Відтак урядові сили Ємену за потужної підтримки саудівських винищувачів прорвали оборону бойовиків і взяли під контроль стратегічний район Дхубаб у провінції Таїз, відбивши важливу однойменну злітно-посадкову смугу. За заявою єменського міністра інформації, союзники перерізали ключові маршрути постачання хуситів і фактично повернули контроль над Баб-ель-Мандебською протокою.

Того ж дня міністри оборони Туреччини та Пакистану поінформували, що відправлять на захист Саудівської Аравії своїх військових. Міністр закордонних справ Туреччини й прем'єр-міністр Пакистану уточнили, що забезпечуватимуть винятково ППО та радіолокаційне стеження за повітряним простором, тоді як воювати на суходолі в Ємені саудитам доведеться самотужки. Reuters із посиланням на пакистанського посадовця повідомила, що у вересні з його країни відправили урядовим силам Ємену чотири вантажні літаки зі системами ППО, легкою артилерією та дронами.

Хусити відповіли оголошенням повітряного простору Саудівської Аравії «зоною бойових дій». 6 та 7 жовтня вони почали виконувати свої погрози — вразили ракетами не лише найближчі до кордону саудівські летовища в містах Джизан і Наджран, а й уперше — міжнародний аеропорт у столиці Саудівської Аравії. 8 жовтня його атакували вдруге, а 10-го — утретє.

У результаті ф'ючерси на нафту марки Brent подолали психологічну позначку в 101,63 USD за барель. Тим часом ситуація в районі Баб-ель-Мандебської протоки залишається невизначеною.

НА МЕЖІ МОЖЛИВОСТЕЙ

Військові джерела єменського уряду розповіли про просування своїх сил на південь від цієї стратегічної артерії, проте визнали, що контроль над водним шляхом ще не встановлено, а острів Маюн у центрі протоки залишається під контролем бойовиків. Натомість хусити запевняють, що вони відбили атаки саудитів і зберегли контроль над протокою.

Журналісти телеканалу France 24 зауважили: «Незалежно перевірити заяви сторін неможливо через швидку зміну ситуації на місцях та обмежений доступ журналістів до району бойових дій. За даними військових джерел з обох сторін, у боях на заході Ємену, зокрема поблизу протоки, за останні 24 години загинуло щонайменше 63 людини: 35 військових урядових сил і 28 бойовиків».

На запитання журналістів: «Чи долучаться США до ударів Саудівської Аравії по хуситах?» — глава Білого дому відповів: «Можливо. Ми розглянемо це питання. Ми щойно дізналися про нещодавній напад, тож ухвалимо рішення. Ми діємо дуже стрімко».

Згодом він сказав журналістам, що «матиме розмову» з наслідним принцом Мухаммедом ібн Салманом, лідером Саудівської Аравії. Та політолог Віктор Таран зауважив: «Бойові дії на Близькому Сході наочно показали межі американських військових можливостей і нездатність Вашинґтона захистити своїх союзників від іранських ударів».

ГЕНЕРАЛИ — ЗА УКРАЇНУ

■ Євген Клен

Нещодавно відбувся Варшавський безпековий форум, на якому виступали американські та польські генерали. Усі вони були прихильними до України. А деякі зробили власні заяви для преси.

ДЕВІД ПЕТРЕУС

Девід Петреус, колишній директор Центрального розвідувального управління, заявив, що досвід війни в Україні свідчить про необхідність термінових і революційних інституційних змін у збройних силах країн НАТО: від самої концепції ведення війни та структури військ — до закупівель, підготовки та використання безпілотних систем. «Головний урок України полягає в тому, що кожна з наших країн і наш Альянс мають здійснити термінові революційні інституційні військові зміни. Інституційні зміни — це набагато більше, ніж просто модернізація. Це набагато більше, ніж просто дати, скажімо, 500 дронів танковій бригаді. Усе починається з нової концепції ведення війни, нової великої ідеї», — зазначив він.

На переконання генерала, після цього необхідно перебудовувати всю структуру сил і відмовлятися від частини застарілих пілотованих систем, які нездатні виживати на сучасному полі бою. «Майте на увазі: Україна використовує 10 тис. дронів на день», — наголосив доповідач.

А також звернув особливу увагу на темпи української адаптації військових технологій. «Потрібна здатність уносити зміни до програмного забезпечення щотижня, а до апаратного забезпечення — кожні три-чотири тижні, як це роблять в Україні», — сказав генерал.

І вказав, що необхідні зміни мають охоплювати також підготовку військ, вишкіл командирів, закупівлі, кадрову політику й інфраструктуру. Він спрогнозував перехід від дистанційно керованих систем до автономних, а відтак — до комплексів автономних систем, у яких дедалі помітнішу роль відіграватиме штучний інтелект. «Безумовно, є певні уроки з війни в Перській затоці, але справжня лабораторія майбутнього війни — в Україні», — підкреслив колишній директор ЦРУ.

ЦЕЗАРІЙ РОҐ

Цезарій Роґ, який у 2022—2025 рр. очолював розвідувальний департамент Верховного штабу Об'єднаних збройних сил НАТО у Європі, поділився, що російсько-українська війна засвідчила, що НАТО надто повільно пристосовувало розвідувальні підходи й військові процедури до стрімкого розвитку безпілотних літальних апаратів: «Відколи вони з'явилися у військах, ми вчилися їх застосовувати й мали план, як урахувати цей досвід. На жаль, 2022 рік підтвердив, що ми діяли надто повільно. Тепер потрібно вчитися набагато швидше».

Генерал відзначив, що структури, процедури та доктрини НАТО вже змінюються, але цього наразі недостатньо через швидкість розвитку технологій і способів їхнього застосування. Він визнав, що військові зосереджувалися на сценаріях традиційної війни й недооцінили потребу захищати цивільну інфраструктуру.

Ще одним уроком війни в Україні експерт назвав необхідність розосереджувати командні пункти. За його словами, великі штаби стають першочерговими цілями, тоді як розподілену систему управління військами виявити складніше.

А наприкінці свого виступу порівняв Україну зі стіною, що стримує російську загрозу для Європи: «Попереду стоять відважні українці, а ми ще не ставимося до ситуації з усією необхідною серйозністю. Якщо ця стіна впаде, зима прийде до всієї Європи».

АЛЕКСУС ГРИНКЕВИЧ

Алексус Гринкевич, головнокомандувач Об'єднаних збройних сил НАТО у Європі, розповів, що сили оборони України змогли значною мірою стабілізувати лінію фронту: «Українці виконали неймовірну роботу протягом 2026 року. Лінія фронту значною мірою стабілізована. І це величезна заслуга бойового духу українців, їхнього інноваційного духу й того, що їм удалося зробити на цій лінії фронту, попри різницю в чисельності особового складу та різницю в доступних ресурсах».

Водночас генерал відмітив, що російські далекобійні удари по енергетичній інфраструктурі покликані ускладнити життя цивільному населенню та спробувати зламати волю українського народу, тож зроблять цю зиму дуже важкою.

На його думку, українців недооцінювали від самого початку війни. «Не маю наміру повторювати цю помилку. Вони пройдуть через цю зиму і вийдуть із неї з іще міцнішою рішучістю та бойовим духом», — резюмував командувач.

КІТ КЕЛЛОҐ

Кіт Келлоґ, колишній спецпосланець Дональда Трампа з питань України, заявив, що Київ має цілковите право завдавати ударів по цілях на російській території у відповідь на дії Москви. Посилаючись на власний досвід участи у війні у В'єтнамі, він наголосив, що в конфлікті не можна залишати ворогу жодних «безпечних зон». Російська Федерація (РФ) завдає ударів по українській енергетичній інфраструктурі, тож Київ має атакувати цілі на російській території на власний розсуд. «Дозвольте українцям робити те, що їм так добре вдається, — зауважив він. — Бо РФ не перемагає у війні, а лише затягує її».

Генерал назвав «шумом» заяви Трампа, зокрема його пропозицію Володимирові Зеленському подумати про відставку з посади президента України. «Гадаю, зараз ми бачимо двох світових лідерів, які, по суті, дещо схожі між собою. Знаєте, вони обоє доволі вперті й обоє кажуть те, що думають», — висловив він свою думку.

Нову суперечку спричинила домовленість американського лідера з Путіним щодо постачання російської солярки на світові ринки. Проте Келлоґ уважає, що ця угода невигідна Кремлю й не матиме відчутного впливу на ринок.

БЕН ГОДЖЕС

Бен Годжес, екскомандувач сил США у Європі, також каже, що Україна має нарощувати інтенсивність ударів по об'єктах нафтогазової інфраструктури РФ. І переконаний, що спроби Вашинґтона стримати Київ від таких дій є хибними.

«Очевидно, що це має дуже значний ефект. Інакше ви б не чули всього цього тиску з боку Кремля на Білий дім із вимогою припинити це», — констатував він.

Генерал певен, що навіть якщо США утримуватимуться від підтримки такої тактики, то європейські партнери усвідомлюють критичну важливість успіху України. Тож сподівається, що країни Європи знайдуть способи підтримати українські зусилля у протистоянні агресору.

Коментуючи заяви Трампа щодо «енергетичного перемир'я» між Україною та РФ, експерт охарактеризував їх як «фантазії», що не ґрунтуються на реальних фактах і не враховують інтересів сторін. «Москва ніколи не дотримується жодних домовленостей, якщо її до цього не змусити. Зеленський не раз пропонував припинення вогню, а Москва відмовлялася», — стверджував Годжес.

Оцінюючи заклики Трампа щодо зміни керівництва України, генерал розкритикував його втручання у внутрішні справи іншої держави: «Це було цілком недоречно. Йому варто хвилюватися про вибори у США».

Щодо ситуації на фронті підтвердив, що Україна змогла зупинити російські наземні наступальні операції. Але ключовим викликом залишається протидія російському терору — повітряним атакам на цивільних громадян і критичну інфраструктуру. «Знаю, що Україна працює над покращенням спроможностей, інші країни також шукають способів допомогти, але, вочевидь, це залишається дуже складним завданням», — підсумував екскомандувач.

РЕСПУБЛІКАНЦЯМ БРАКУЄ ВИБОРЦІВ

Дональд Трамп наполегливо бореться за електорат

■ Ігор Голод

3 листопада у США відбудуться проміжні вибори до Конґресу, які проводять що два роки. Американці переобиратимуть увесь склад Палати представників, третину Сенату, а також губернаторів 36 штатів.

БІЛИЙ ДІМ РИЗИКУЄ

Традиційно проміжні перегони є серйозним випробуванням для Білого дому. За останнє століття лише тричі — 1934-го, 1998-го та 2002 року — партія чинного президента на проміжних виборах не втрачала місць у жодній із палат Конґресу, а натомість здобувала додаткові місця або зберігала попередні позиції. Проте 1994-го, 2010-го та 2018 року проміжні вибори завершилися для провладної сили втратою більшости в Палаті представників.

Новий розклад сил у Конґресі здатен суттєво змінити політичний курс країни. Якщо опозиція перебере на себе контроль над парламентом, Білий дім ризикує опинитися в законодавчому глухому куті. За таких умов просування будь-яких президентських ініціатив чи погодження бюджету може перетворитися на процес постійних і важких компромісів.

Опозиційний парламент здатен також ініціювати розслідування проти адміністрації президента та запустити процедуру його імпічменту. Дональд Трамп уже мав клопоти із цим сценарієм — після виборів 2018-го контрольована демократами Палата представників оголосила йому імпічмент. Тоді його виправдав Сенат, де більшість утримували республіканці.

А в лютому ц. р. Майк Джонсон, спікер Палати представників, заявив: «Якщо ми програємо проміжні вибори (не дай боже), якщо ми втратимо більшість у Палаті представників — це буде фактично кінець президентства Трампа».

ЗНИЖЕННЯ ПОПУЛЯРНОСТИ

Цьогорічні вибори відбудуться на тлі падіння рейтингів президента США серед американців. А свіжі опитування демонструють стійку тенденцію до зниження популярности глави Білого дому. Рівень схвалення його діяльности коливається в межах 30—39 %. За даними Silver Bulletin, усереднений рейтинг схвалення президента становить близько 37 %, тоді як окремі опитування Pew Research Center і Reuters фіксують показники на рівні приблизно 30—32 %.

Дедалі активніше критикує адміністрацію навіть частина її колишнього електорату. Зокрема, дослідницький центр Pew з'ясував, що політикою Білого дому невдоволені близько 31 % американців, які голосували за Трампа на президентських виборах. «Низький рейтинг схвалення глави держави та війна з Іраном у поєднанні з економічним розчаруванням по всій країні можуть змінити ситуацію», — констатувало радіо NPR.

У своїй інавгураційній промові 47-й президент США заявляв: «Я буду вимірювати успіх не лише виграними битвами, але й війнами, які ми завершуємо. І, можливо, найголовніше — війнами, у які ми ніколи не вступаємо». На практиці ж він навпаки — розпочав війну, що спричинила нафтову кризу.

А 26 липня The Washington Post повідомляла, що, згідно з аналізом, проведеним AFP Action, приблизно кожен п'ятий надійний виборець-республіканець може не підтримати партію в листопаді.

СТИМУЛЯЦІЯ ГРОШИМА

19 вересня The Washington Post розповіла, що «Трамп у приватних розмовах визнає, що його власні рішення, зокрема війна з Іраном, погіршили позиції республіканців напередодні виборів до Конґресу». Однак президент вирішив заохотити виборців грошовими обіцянками — 9 вересня оголосив, що виплатить кожному повнолітньому американцю «дивіденди Трампа» обсягом 5 тис. USD, якщо республіканці збережуть контроль над

Конґресом на проміжних виборах у листопаді.

Відтак Девід Вессел, директор Hutchins Center при Брукінському інституті, зауважив: «Пропозиція надіслати 5 тис. кожному повнолітньому американцю коштуватиме 1,2 трлн USD. Це непрактично, нерозумно і неможливо уявити в реальності».

А в телерадіокомпанії Бі-бі-сі відмітили: «Президент США не навів жодних подробиць щодо того, хто і яким чином фінансуватиме виплати на суму понад трильйон доларів та як саме ці кошти розподілятимуться». «Трамп уже не вперше каже про виплати виборцям. Американці досі чекають на обіцяні президентом чеки на 2 тис. USD, які, за задумом, мали фінансуватися за рахунок доходів від імпортних мит», — нагадали журналісти.

Боб Гуд, колишній конґресмен-республіканець, назвав «дивіденди Трампа» «соціалістичною схемою купівлі голосів». Однак президент на цьому не зупинився. Агенція Reuters у публікації від 7 жовтня під заголовком «Трамп роздає мільярди виборцям напередодні проміжних виборів» повідомила, що, за словами президента, близько 20,8 млн американців, які користуються державною програмою медичного страхування Medicare Part B, отримають одноразову виплату обсягом 90 USD для часткової компенсації витрат на медичне страхування.

«ЦЕ КАТАСТРОФА»

Президент сподівається схилити виборців до підтримки республіканців, зокрема, знизивши ціни на солярку, про причини здорожчання якої розказав політичний оглядач Юрій Мартинович: «Бензин у США на початку вересня коштував у середньому 4,15 USD за галон проти 2,98 USD на 28 лютого ц. р., коли США та Ізраїль завдали перших ударів по Ірану — зростання на 39 %. Солярка — іще драматичніше: від близько 3,6 USD на початок війни до рекордних 6,5 USD наприкінці вересня. Для фермерів у розпал збору врожаю, для далекобійників, для будь-кого, хто купує товари, привезені вантажівками, — це катастрофа».

Петро Чернишов, експерт із корпоративного управління, відзначив: «Отже, головна мета будь-якої адміністрації звучить не як «стабілізувати Близький Схід», а як «зробити так, щоб ціна на автозаправних станціях не виглядала як привід змінити владу».

22 вересня президент США запевнив, що на світові ціни на дизель вплинули українські атаки по нафтопереробних потужностях і запасах дизельного палива росіян. Алан Райлі, старший науковий співробітник Atlantic Council, категорично спростував цю тезу, пояснивши, що майже весь вибухоподібний стрибок цін на дизель спричинений війною США й Ізраїлю з Іраном, закриттям Ормузької протоки й порушенням роботи нафтопереробних потужностей у Перській затоці.

«ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ»

Однак 9 жовтня президент США зробив заяву: «Я щойно завершив надзвичайно успішні перемовини з президентом Путіним, під час яких було досягнуто домовлености про те, що Російська Федерація (РФ) негайно відвантажить понад 300 тис. т дизельного пального на американський та світовий ринки, іще 500 тис. т — протягом листопада, а також 1 млн т одразу після цього. Зниження цін для американців, особливо для наших чудових фермерів, власників ранчо та далекобійників, є моїм головним пріоритетом».

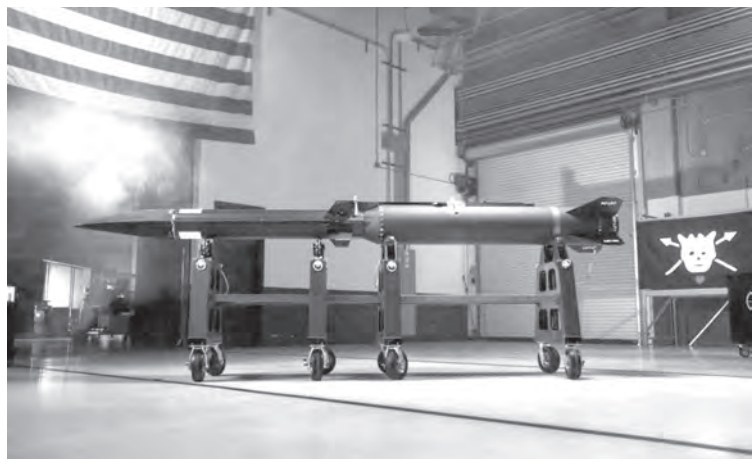
Однак він забув те, що розповідав 21 вересня: «Через війну з Україною РФ утратила контроль над своєю галуззю виробництва дизельного пального. Значну частину її нафтопереробних заводів, що виробляють солярку, було підірвано, і вони, принаймні тимчасово, виведені з ладу».

Енергетичний аналітик Ден Пікерінґ звернув увагу на те, що президент назвав обсяги в тоннах, а не в барелях, пояснивши це так: «Тонни виглядають більшими. Це радше політика, ніж справжній переламний момент. До того ж РФ у липні заборонила експорт дизельного пального, а її віцепрем'єр Новак поінформував, що країна починає імпортувати пальне, тож незрозуміло, чи Путін взагалі має стільки, скільки обіцяє».

Водночас Ґреґорі Брю, дослідник міжнародного ринку нафти, уважає, що навіть якщо кремлівський диктатор виконає свою обіцянку, то це буде «лише пластир» для американських фермерів, власників ранчо та далекобійників. А політичний оглядач Девід Фрум конкретизував: «Угода Трампа розрахована на 2,25 млн барелів — це еквівалентно приблизно 16 годинам споживання у США».

Телерадіокомпанія Deutsche Welle роз'яснила: «Ціни у США тримаються на рекордно високому рівні, оскільки вони безпосередньо залежать від світових цін — США не регулюють внутрішні ціни на пальне й не субсидують їх. Щоб вони знизилися «рекордно швидко й суттєво», як обіцяє Трамп, скасування санкцій проти РФ недостатньо. Потрібно, щоб відновилося постачання з Перської затоки».

АВІАЦІЮ США ОЗБРОЯТЬ ГІПЕРЗВУКОВИМИ РАКЕТАМИ

■ China Morning Post

Американська армія планує озброїти палубні винищувачі гіперзвуковою ракетою, яка значно дешевша за інші аналоги. Експерти вважають, що така зброя може створити серйозні проблеми для протиповітряної оборони (ППО) китайських кораблів і прибережних військових об'єктів. Про це повідомляє South China Morning Post.

Ідеться про ракету Blackbeard, яку розробляє каліфорнійська оборонна компанія Castelion. Як зазначає видання, вона має летіти більш ніж уп'ятеро швидше за звук і вражати як кораблі, так і наземні цілі. Головна відмінність від інших гіперзвукових ракет полягає в ціні, адже Blackbeard зі самого початку задумували як недорогу зброю для масового виробництва.

У травні ц. р. Пентаґон попросив Конґрес дозволити й профінансувати закупівлю понад 12 тис. таких ракет для різних родів військ упродовж п'яти років. За прогнозами Військово-морських сил (ВМС) США, у 2028—2031 рр. одна ракета в середньому коштуватиме приблизно 385 тис. USD. Для порівняння: більша протикорабельна ракета LRASM від Lockheed Martin коштує близько 3,25 млн USD.

На переконання експертів, така різниця в ціні дасть змогу накопичити значно більші запаси й атакувати китайські кораблі хвиля за хвилею. Через це їм доведеться витрачати власні ракети-перехоплювачі, а важчим і потужнішим ракетам буде легше прорватися до цілі.

За даними Військово-морського інституту США, у червні ц. р. флот замовив 50 передсерійних ракет, а у вересні — ще 444. Перші бойові можливості військові хочуть отримати вже цього року, хоча бюджетні документи та квітнева заява Castelion указували на 2027-й. У вересні ц. р. винищувач F/A-18E/F Super Hornet продемонстрував, що може нести дві Blackbeard, а згодом кожен такий літак планують оснастити чотирма ракетами.

Як пояснює видання, гонитва за великими запасами пов'язана з побоюваннями, що в разі конфлікту навколо Тайваню американським військам швидко забракне високоточної зброї великої дальности.

Водночас у Пекіні теж міркують, як протистояти масованим ударам. Крістофер Шармен, директор Інституту морських досліджень Китаю при Військово-морському коледжі США, звернув увагу на статтю 2023 року в часописі Народно-визвольної армії Китаю. Її автори розібрали понад десяток конфліктів і радили бити по американських силах ще до запуску ракет, глушити супутникову навігацію та узгоджено діяти дронами, винищувачами й засобами ППО. Утім, за словами експерта, із відкритих даних не видно, чи взяла китайська армія ці поради на озброєння.

На його думку, головне питання не в тому, чи можуть окремі військові кораблі перехопити ракети, що летять на них, а в тому, чи зможе китайський флот підтримувати ефективну, інтегровану оборону всього флоту під час скоординованої атаки.

Пітер Джонс, відставний віцеадмірал ВМС Австралії, поз'яснив, що гіперзвук змушує оборону виявляти, супроводжувати й призначати засоби ураження приблизно в п'ять або більше разів швидше, ніж у випадку зі звичайними дозвуковими протикорабельними ракетами.

Ще одне питання стосується сили удару. Вимоги ВМС США передбачають бойову частину вагою близько 34 кг, проте реальна вага досі не підтверджена. Тімоті Гіт, засновник дослідницької компанії Perceptum, бачить у Blackbeard передусім допоміжну зброю для ураження сенсорів, як-от радари, що забезпечують роботу зенітних ракет. Якщо вивести такі радари з ладу, важчим ракетам буде простіше дістатися цілі, уважає він.

Натомість Лайл Ґолдстейн, директор азійської програми аналітичного центру Defense Priorities, певен, що ця ракета здатна вивести корабель з ладу й самотужки. Він назвав її значним стрибком у можливостях ВМС США і наголосив, що сила удару на величезній швидкості може бути так само значною або навіть важливішою, ніж бойова частина. За словами експерта, навіть одне влучання здатне позбавити корабель боєздатности й змусити його повернутися на ремонт.

Проте обидва фахівці бачать і слабке місце, а саме вразливість американських авіаносців і палубної авіації. «Головне обмеження — платформа запуску», — констатував Гіт, нагадавши, що пілотовані палубні ударні літаки дорогі та вразливі. Удари Пекіна можуть відтіснити авіаносці далеко від Тайваню, за межі досяжности ракети.

А Ґолдстейн очікує, що авіаносці США діятимуть на периферії будь-якого конфлікту в західній частині Тихого океану, тож цілі на материковому Китаї можуть опинитися поза зоною ураження. Водночас він не виключає, що ракета знайде шлях до цілі, якщо добиться проти китайських кораблів, які заходитимуть глибше в Тихий океан і загрожуватимуть американській логістиці біля Гуаму.

Видання підсумовує, що реальна дальність Blackbeard та її здатність влучати в кораблі, що рухаються, наразі публічно не продемонстровані.

Союзників не запросили до розмови про майбутнє НАТО

■ Politico

Деякі європейські країни-члени НАТО, які витрачають найбільше коштів на оборону і є союзниками США, не були запрошені на зустріч під егідою Пентаґона, присвячену обговоренню питань майбутнього Альянсу, пише Politico.

За словами шести дипломатів, запланована на жовтень зустріч у Польщі, яку очолює Елбрідж Колбі, заступник міністра війни США, по суті є робочою групою, зосередженою на майбутньому НАТО. Дипломати з Великої Британії, Франції та країн Балтії не розуміють, чому їх ігнорують у Пентаґоні. Вони запитують, чи не проявляє адміністрація США упередженості, що може ще дужче розколоти НАТО, яке й без того бореться зі зростаючою російською агресією та вичерпаними запасами озброєння. «Ми робимо все, що від нас вимагають. Ми намагаємося збагнути, якими є критерії і яка мета цих зустрічей. Нам нічого не повідомляють», — поділився представник однієї з незапрошених країн-союзників.

Газета повідомляє, що адміністрація президента США розробила список «неслухняних і слухняних» союзників по НАТО, оскільки Вашинґтон шукає способів покарати країни, які відмовилися підтримати його війну проти Ірану.

■ Guardian

РФ утручалася в результати голосування Brexit

Енді Бернем, прем'єр-міністр Великої Британії, заявив, що Москва намагалася вплинути на голосування 2016 року про вихід країни з Європейського Союзу, зазначає The Guardian. Глава уряду запитував, чи намагалася Російська Федерація (РФ) вплинути на референдум, і отримав ствердну відповідь.

У статті вказується, що заяви Бернема суттєво відрізняються від позиції попередніх урядів консерваторів, які наполягали на тому, що доказів успішного втручання РФ у голосування під час референдуму не було. При цьому прем'єр-міністр не повідомив, хто надав йому цю оцінку, на яких доказах вона ґрунтувалася та чи вплинуло якесь утручання на результат голосування. Видання зауважує, що у звіті парламентського комітету з питань розвідки й безпеки за 2020 рік уряд та розвідувальні служби критикували за те, що вони не провели належного розслідування можливого втручання Кремля у референдум.

Міжпартійний комітет дійшов висновку, що міністри не доклали зусиль для отримання повної оцінки дій Москви, попри докази спроб вплинути на британську політику через російські засоби масової інформації, підтримані державою, та акаунти в соціальних мережах.

Бернем відмітив, що Великій Британії варто бути відкритішою щодо викриття спроб ворожих держав утрутитися в її політику, особливо в умовах, коли європейські лідери борються зі зростанням популярности ультраправих сил.

Газета нагадує, що минулого місяця британський прем'єр у своїй промові на Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй виступив із критикою російської інформаційної війни, указавши, що є докази того, що Москва намагалася втрутитися в загальні вибори 2019 року. «Зараз важливо чітко зафіксувати ці факти, і я вірю, що це допоможе виборцям у Німеччині та Франції зрозуміти, що частину цієї політичної діяльности ініціюють наші вороги, а конкретно — Росія», — стверджував він.

СУА ОГОЛОСИВ ЛАВРЕАТІВ ДВОХ СТИПЕНДІЙ

■ Анна Березняк

Союз українок Америки (СУА) з гордістю оголосив лавреатів своїх академічних стипендій 2026 року. Тарас Саражинський, студент останнього курсу American University, отримав стипендію СУА ім. Єви Сташків обсягом 3 тис. USD. А Валерія Свистула, студентка маґістерської програми з клінічного консультування у сфері психічного здоров'я Pennsylvania Western University, стала лавреаткою стипендії Фундації Вовк/СУА обсягом 4 тис. USD.

Валерія Свистула

Тарас Саражинський

Валерія Свистула — громадянка України, яка зараз проживає в Александрії (штат Вірджинія). До переїзду до США здобула два дипломи бакалавра з філології — у Київському національному лінгвістичному університеті та Вищій лінгвістичній школі в Ченстохові (Польща). 2022-го викладала англійську мову як іноземну українським біженцям, які прибували до Варшави. Паралельно з навчанням у маґістратурі Валерія опановує гештальт-терапію в Київському гештальт-університеті. Вона планує спеціалізуватися на роботі з психологічними травмами, допомагаючи вимушено переміщеним українцям, родинам військовослужбовців та людям, які пережили війну.

Для Валерії відбудова України означає значно більше, ніж відновлення інфраструктури. «Відновлення України вимірюватиметься збудованими мостами, — написала вона у своїй заявці, — але його стійкість залежатиме від того, чи зможуть люди достатньо зцілитися, щоб жити, працювати та виховувати наступне покоління».

Тарас Саражинський — американець українського походження в першому поколінні, який пишається своїм корінням. Він виріс в українсько-американській громаді штату Міннесота. Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації (РФ) до Україну активно долучився до адвокаційної діяльности на підтримку України. Відтоді обіймав посаду координатора із залучення молоді в організації Stand with Ukraine MN, підтримуючи гуманітарні ініціативи та громадські збори коштів.

Тепер очолює Федерацію українських студентських організацій Америки, що об'єднує та підтримує українських студентів по всій країні. Також Тарас є президентом організації Students Supporting Ukraine при Американському університеті, де працює над підвищенням обізнаности студентів про Україну та залученням молоді до адвокаційної діяльности у столиці США. Його лідерський досвід охоплює організацію волонтерських ініціатив, збір коштів, адвокацію та співпрацю з громадою.

У майбутньому Тарас планує будувати кар'єру у сфері права, міжнародних відносин і державної служби. Особливу увагу прагне приділяти захисту інтересів України та зміцненню розуміння того, що безпека й національні інтереси України тісно пов'язані з безпекою та інтересами Сполучених Штатів. Його шлях втілює сподівання Єви Сташків, на честь якої названа стипендія. Вона часто повторювала: «Нам потрібні молоді освічені люди, здатні всюди поширювати правду про Україну».

«Щороку наш комітет розглядає заявки надзвичайно талановитих молодих людей, і цьогорічні лавреати встановили дуже високу планку, — зазначила Анна Петелина, референтка освіти Головної управи СУА. — Тарас і Валерія нагадують нам, що освіта — це не лише шлях до особистого успіху, а й служіння суспільству. Ми щиро вітаємо обох лавреатів і закликаємо студентів українського походження подавати заявки під час наступного конкурсного відбору, який розпочнеться навесні».

ПРО СТИПЕНДІЙНІ ПРОГРАМИ

Стипендію ім. Єви Сташків засновано на честь дівчини, яка іммігрувала до Сполучених Штатів 1910 року та стала відданою членкинею 26-го відділу СУА в Детройті, а згодом — 17-го відділу в Маямі. Упродовж усього життя вона підтримувала освіту. Починаючи з кінця 1950-х робила внески до Стипендійного фонду СУА, а згодом заповіла союзу всі свої заощадження для розширення підтримки українознавчих студій. Щороку стипендію 3 тис. USD присуджують студентові коледжу або університету США, який вивчає дисципліни, пов'язані з Україною. Стипендія Фундації Вовк/СУА — це постійна стипендійна програма, створена Фундацією Вовк у партнерстві зі Союзом українок Америки та забезпечена цільовим капіталом. Фундація вшановує пам'ять Івана Вовчука — відомого науковця, письменника й громадського діяча, а також його сина Андрія, видатного інженера та фахівця з технологій. Щороку стипендію 4 тис. USD присуджують студентові українського походження, який навчається за одним із напрямів, як-от інженерія, природничі науки, медицина, право, бізнес або мистецтво.

«Угоди коштують життів»

■ Олег Садовий

На Таймс-сквер у Нью-Йорку відбулася акція на підтримку України та проти послаблення санкцій щодо РФ. Про це повідомив журналіст і активіст Ярослав Яриш. За його словами, гаслом демонстрації стало «Угоди коштують життів».

«Прихильники України зібралися, щоб виступити проти послаблення санкцій проти Росії і привернути увагу перехожих до воєнних злочинів Кремля», — зазначив активіст. Акцію організувала громадська організація Rebirth.Ukraine.

Представники української громади та активісти Нью-Йорка також організували акцію протесту, щоб закликати до відмови від російських енергоресурсів, поінформувала організація Svitanok in New York, яка стала ініціатором демонстрації. Учасники мітингу виступили проти закупівель нафти, газу та солярки в РФ, наголосивши, що ці кошти дають Кремлю змогу продовжувати атаки на українців.

В організації вказали, що 2026-го рашисти вбили рекордну кількість дітей в Україні, а цивільні продовжують гинути від російських ракетних і дронових ударів. А також наголосили, що країни, які купують російські ресурси, допомагають фінансувати війну. «Ми маємо сказати «ні» тому, як Росія вбиває цілі родини й тероризує цивільних. Ми маємо сказати «ні» світу, де диктатури—палії війни заробляють статки на геноциді. Ми не хочемо, щоби США спонсорували атаки на наших співвітчизників — на таких самих людей, як і ми, в Україні», — підкреслили організатори.

СКУ застеріг від послаблення санкцій проти Кремля

■ Олег Садовий

Світовий конґрес українців (СКУ) розкритикував рішення адміністрації президента США дозволити продаж російського дизелю, заявивши, що це може послабити санкційний тиск і забезпечити Кремлю додаткові кошти для продовження війни проти України.

«Рішення дозволити російському дизелю повернутися на міжнародні ринки — це більше, ніж енергетична угода. Це рятівне коло для режиму, який продовжує бомбити міста, убивати цивільних, викрадати дітей, вести геноцидну війну проти України та здійснювати гібридну війну проти демократичних держав. Кожен долар, витрачений на російський дизель, допомагає фінансувати ракети, дрони й атаки на українські домівки, школи, лікарні й енергетичну інфраструктуру», — підкреслив Павло Ґрод, президент СКУ. Він зазначив, що послаблення економічного тиску на Москву суперечить зусиллям міжнародної спільноти щодо притягнення Російської Федерації (РФ) до відповідальності. Окреме занепокоєння викликають дискусії про можливе відновлення постачання російського природного газу до Європи. У СКУ нагадали, що залежність від російських енергоносіїв раніше забезпечувала Кремлю значні фінансові ресурси, які могли використовувати для підтримки воєнної агресії та політичного впливу.

Провідник звернувся до урядів, законодавців, бізнесу й громадян не допускати нормалізації економічних відносин із Росією, поки триває війна проти України. Серед основних вимог організації — збереження та посилення санкцій, припинення закупівель російських нафти, солярки та газу, усунення схем обходу обмежень і прискорення енергетичної незалежности від авторитарних держав.

Також СКУ наголосив на необхідності притягнення РФ до відповідальности за воєнні злочини та злочини проти людяности й закликав продовжувати політичну, військову, економічну та гуманітарну підтримку України. На думку організації діаспори, міжнародна спільнота не повинна створювати для Росії нові джерела доходів, поки вона продовжує агресію проти України.

Товариство українок Португалії приєдналося до СФУЖО

■ Дзвінка Сагайдак

Товариство українок Португалії (ТУП) офіційно увійшло до складу Світової федерації українських жіночих організацій, поінформувала Наталія Варга, голова товариства. За її словами, управа СФУЖО одноголосно ухвалила рішення про прийняття ТУП до федерації на правах складової організації. Нещодавно товариство отримало офіційне підтвердження цього рішення.

Наталія Варга

Активістка зазначила, що членство у СФУЖО відкриває нові можливості для обміну досвідом, реалізації спільних проєктів і представлення інтересів українок Португалії на міжнародному рівні. Серед напрямів роботи — підтримка України, захист інтересів українок, збереження української культури та національної ідентичности.

Співпраця між організаціями вже має практичні результати. У вересні ц. р. ТУП стало співорганізатором міжнародної конференції СФУЖО «Українки світу в дії: єдність заради перемоги, відновлення України та збереження ідентичности». Захід відбувся в Лісабоні й об'єднав більш ніж 100 українок-лідерів із 23 країн світу.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДО 180-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКЛУХО-МАКЛАЯ

■ Софія Калина

30 жовтня ц. р. відбудеться міжнародна науково-освітня конференція «Миклухо-Маклай: між народами і континентами», присвячена 180-річчю від дня народження видатного українського вченого Миколи Миклухо-Маклая. Про це повідомила Світова федерація українських жіночих організацій (СФУЖО).

Конференцію організовують Освітня референтура СФУЖО, СКУ у співпраці з міжнародною мережею наукових, освітніх, музейних і громадських партнерів, державних українських музеїв та університетів, а також науковців, які працюють на теренах України. Мета заходу — по-новому осмислити спадщину Миклухо-Маклая, дослідити його українські витоки та родинну історію, презентувати нові архівні, музейні й бібліотечні джерела, сприяти міжнародній співпраці дослідників і популяризувати постать ученого. Серед основних напрямів — українське походження та наукова біографія Миклухо-Маклая, антропологічна й етнологічна спадщина, подорожі й експедиції, гуманістичні ідеї, архіви й епістолярій, культурна пам'ять, література, музейні колекції та сучасні цифрові підходи до дослідження його наукового доробку. Особливу увагу приділять міжнародному виміру життя вченого та матеріалам, які зараз зберігають в Україні й у світі.

До участи запрошують науковців, викладачів, аспірантів, магістрантів, музейних працівників та архівістів. Участь безплатна. Робочі мови — українська й англійська. За результатами конференції буде опубліковано електронний збірник матеріалів. Матеріали до збірника приймають до 30 жовтня включно.

Зареєструватися на конференцію можна за посиланням:

«Міжнародна ініціатива покликана сприяти відкриттю нових джерел і досліджень, розширенню наукового діалогу й утвердженню постаті Миколи Миклухо-Маклая як невід'ємної складової української та світової наукової і культурної спадщини», — зазначили у СФУЖО.

Ветеран пробіг Чиказький марафон

■ Маркіян Рой

Іван Дрозд, ветеран російсько-української війни зі Львівщини, подолав Чиказький марафон у США. Він пробіг 42 км 195 м за більш ніж три з половиною години. Герой служив у складі 24-ї окремої механізованої бригади й командував відділенням під час боїв за Попасну на Луганщині. Там зазнав важкого поранення.

У квітні 2023 року військовий уперше взяв участь у марафоні морської піхоти США у Вашинґтоні (округ Колумбія). Згодом він подолав і Бостонський марафон. Крім того, Іван Дрозд долучається до забігів «Шаную воїнів, біжу за героїв України», присвячених пам'яті полеглих захисників Батьківщини. Він біжить на честь свого сина Андрія Дрозда, який також загинув на війні. Крім того, ветеран подолав фінальну частину благодійного ультрамарафону, організованого швейцарцем Фредеріком Сплендоре.

«Я ВЖЕ НЕ БЕЗХАТЬКО, А ВЛАСНИК СВОГО ЖИТЛА»

■ Зоряна Казмірук

До 400 тис. грн на адаптацію власного житла можуть отримати у Львові ветерани з інвалідністю через війну. Міська програма працює на умовах співфінансування з українським Червоним Хрестом і передбачає облаштування помешкання відповідно до індивідуальних потреб. Одним із перших її учасників став Сергій Жуковський, ветеран, який утратив на фронті обидві руки. Він придбав у Львові квартиру для своєї родини, а тепер за допомогою програми облаштовує її для комфортного життя.

Сергій Жуковський

Валентина Бартошик

«ЯК УТРАТИВ РУКИ, Я БАЧИВ»

Сергій Жуковський родом зі Запорізької області, частина якої нині перебуває в окупації. Після повномасштабного вторгнення вивіз родину на Львівщину, спершу до Турки, згодом сім'я перебралася до Львова. А Сергій пішов добровольцем до війська. Служив у десантно-штурмових військах. Починав солдатом у 80-й десантно-штурмовій Галицькій бригаді, а згодом служив у 82-й десантно-штурмовій Буковинській бригаді, де отримав звання молодшого офіцера.

Першого поранення Сергій зазнав під час штурму в Серебрянському лісі на Луганщині. У його тілі досі залишився уламок (біля куприка). Друге поранення отримав під час бойового злагодження. Вибух стався раніше, ніж очікували, і Сергій утратив обидві руки. «Як утратив руки, я бачив. Це був один момент, який іноді перед очима, досі його згадую», — поділився ветеран.

Після поранення чоловік узявся адаптуватися до нового життя. Каже, що найскладніше було на початку, коли ще не мав протезів. Руки були перемотані бинтами, а люди на вулиці часто звертали на нього увагу. «Важко було сприймати себе і важко було відчувати те, як на мене реагують люди. Вони витріщалися, мені було дискомфортно», — згадує він. Велику підтримку Сергій відчував від дружини: «Вона постійно каже: хочеш зробити — бери роби».

2023 року Сергій став цивільним. Після цього разом із родиною почав розвивати власну справу — виробництво м'ясних снеків «Сушена радість». Перший грант на бізнес отримав наприкінці 2023-го. Згодом подавався на інші програми підтримки — приблизно із 60 заявок на бізнес виграв близько дев'яти. «Якщо є хоч маленька можливість скористатися чимось, беру і пробую. Тому шанси є у всіх. Треба лише спробувати свої можливості», — радить герой.

ВЛАСНЕ ЖИТЛО У ЛЬВОВІ

Згодом Сергій скористався державною програмою забезпечення житлом для людей з інвалідністю внаслідок війни та внутрішньо переміщених осіб. Відповідь отримав практично одразу. За цією програмою родина придбала у Львові чотирикімнатну квартиру на вторинному ринку. «Я вже не безхатько, а власник свого житла», — тішиться чоловік.

Квартиру шукали близько трьох місяців. Серед варіантів розглядали й новобудови, однак від них відмовилися через додаткові витрати на облаштування. «У новобудовах нічого нема. Стіни голі, дротів нема, труб нема, каналізації нема, підлоги нема, нічого взагалі нема. Тому якщо взяти квартиру в новобудові, ще треба шукати приблизно таку саму суму, щоб зробити там ремонт», — пояснив Жуковський.

Натомість квартира на вторинному ринку вже має необхідні комунікації, хоча й потребує ремонту. Зараз родина ще не живе у новому помешканні. Сергій відзначив, що квартиру потрібно облаштувати практично з нуля: провести воду й каналізацію, відремонтувати стіни, провести інші необхідні роботи. «Мені важливо зробити мінімальний ремонт, щоб моя сім'я приїхала в цю квартиру», — зізнався він.

Для ремонту ветеран уже отримав 200 тис. грн від Червоного Хреста. Після реалізації цієї допомоги планує податися на компенсацію від Львівської міської ради — за його словами, ідеться ще про 200 тис. грн. Це нова міська програма з адаптації житла для ветеранів з інвалідністю I та II груп унаслідок війни. Чоловік пояснює, що власних коштів на ремонт не має, оскільки все нажите майно залишилося на окупованій території Запорізької області.

Наразі родина орендує житло у Львові. Тому облаштувати власну квартиру для Сергія важливо не лише для комфортного проживання, а й для зменшення щомісячних витрат: «Замість платити такі суми за оренду, ми могли б ці гроші відкладати. Або потроху робити ремонт, або щось придбати для квартири безпосередньо».

ПРОГРАМА З АДАПТАЦІЇ ЖИТЛА

У Львові триває практична реалізація нової міської програми з адаптації житла для ветеранів з інвалідністю I та II груп унаслідок війни. Після обстежень комісією помешкань перші ветерани вже одержали фінансування та розпочали ремонтні роботи. Місто вже отримало 15 звернень від ветеранів та здійснило 11 обстежень. Семеро ветеранів подали кошториси на першу виплату від Червоного Хреста, а п'ятеро з них уже отримали фінансування. До того ж четверо ветеранів уже розпочали ремонти у своїх домівках.

Як розповіла Валентина Бартошик, директор департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради (ЛМР), у березні ц. р. виконавчий комітет ЛМР затвердив Порядок надання часткової компенсації витрат на пристосування житлових приміщень для людей з інвалідністю I та II груп унаслідок війни. Програму реалізовують у співфінансуванні міста та Українського Червоного Хреста. «Ми уклали меморандум із Червоним Хрестом щодо підтримки наших ветеранів у питанні адаптації житла. Є програми на закупівлю житла, але наші забудови, особливо вторинне житло, не прилаштовані для людей з інвалідністю. І це дуже часто стосується порогів у квартирі, відповідних санвузлів, вузьких дверей. Також розташування різних приладів, розеток у квартирі, які є незручними для людей, які мають ампутації кінцівок або пересуваються на колісних кріслах. І тому ми вирішили з Червоним Хрестом допомагати таким родинам. Облаштувати їхнє житло так, щоб людині з інвалідністю було зручно», — наголосила вона.

Максимальна сума компенсації становить 400 тис. грн: до 200 тис. грн — кошти Червоного Хреста, решта — гроші бюджету Львівської міської територіальної громади. Компенсацію можна отримати одноразово — за роботи або послуги з адаптації житла відповідно до індивідуальних потреб ветерана. «Оскільки програма передбачає пристосування житла для людей, які втратили кінцівки або мають обмеження у повсякденному функціонуванні, то найчастіше звертаються щодо обладнання санітарних кімнат — туалету та лазнички. Зокрема, люди просять облаштувати душ без порогів, аби мати можливість безперешкодно пересуватися у власному помешканні, а також розширити дверні прорізи», — розказала Неля Корнєєва, начальник відділу соціальної підтримки захисників України управління соціального захисту ЛМР.

«Адаптоване житло — це насамперед можливість для людини бути максимально самостійною у власній оселі. Для ветеранів, які отримали інвалідність унаслідок війни, навіть такі на перший погляд прості зміни, як відсутність порогів, доступний душ чи правильно облаштована кухня, можуть суттєво впливати на повсякденне життя. Для Червоного Хреста важливо підтримувати рішення, які відповідають конкретним потребам людини й допомагають їй повертатися до активного і незалежного життя. Співпраця з містом дозволяє перетворювати таку підтримку на конкретні зміни вже сьогодні», — зауважив Ілля Клецьковський, генеральний директор Українського Червоного Хреста.

Отримати компенсацію можуть також іноземці та люди без громадянства, які є ветеранами та мають відповідний статус.

РОЗМИСЕЛ
ПРО УКРАЇНСЬКУ ШЛЯХТУ

■ Галина Пагутяк

Колись один старший чоловік, із дрогобицьких передмістян, розповів мені цікаву історію. Десь в 1960-х рр. його призначали на важливу чиновницьку посаду в Турці. Коли він туди приїхав, інші чиновники, нижчі за ранґом, спитали, чи він зі шляхти. Той відповів ствердно, а потім поцікавився, чому це важливо.

«Дуже важливо, — відповіли йому. — Бо якби ти був не з шляхетського роду, то ми б тебе звідси швидко вижили. А якщо ти свій, то можемо працювати». Уявляю собі обурення покоління, що виросло в більшовицькій зневазі до людей, які просто зберігають традиції свого роду, пишаються своїм корінням. Тепер це називається необільшовизмом, і віднедавна я натрапляю на поки що несміливі спроби звинуватити істориків чи суспільних діячів в ідеалізації шляхетського стану й перебільшенні його значення в історії української держави та культури. Боюся, що агресія наростатиме.

Хто ж тоді творив українську державу, націю, церкву, культуру? Раби, підневільні люди, колонізатори, окупанти? Нації та держави створює військово-політична еліта, яка захищає зовнішні і внутрішні кордони батьківщини й передає відповідальність за них від покоління до покоління. На сторожі національної ідентичности століттями стояла шляхта України-Руси, велика, середня і дрібна, тільки та, яка не спольщилась, не обрусіла і не покатоличилась. Найменш відповідальною виявилась маґнатерія, яка зрадила і стала на службу імперій різного штибу задля привілеїв, статків і влади. Потім здалася з цією ж метою середня шляхта. Без зради мови, віри і предків українські шляхтичі не мали змоги піднятися соціальним ліфтом. Упав навіть дім Острозьких, що так багато зробив для української культури. Відтак спроби створити власну державу зазнавали невдачі, однак її ідея цвяшком засіла в головах скромних дрібних шляхтичів, які не просто залишалися вірними шляхетській традиції, а й використовували всі можливості, аби служити на добро України-Руси. Дрібна шляхта підтримувала духовенство, яке вийшло з неї і яке породило в наступних поколіннях учителів, лікарів, адвокатів, письменників, а в лихі часи — воїнів. Шляхтичем не просто треба народитися — ним потрібно було стати, передавши згодом від батька до сина реальну чи умовну шаблю, а не просто старі грамоти та герби. Старі папери берегли не лише для того, щоби похизуватися перед іншими родами давністю свого роду, а й щоб захиститися від неволі. Легітимного шляхтича не можна було закріпачити.

Свого часу я поділилася з читачами історією бунтівного єпископа Перемишльського і митрополита Київського Антонія Винницького (1600—1679) з мого родинного Урожа. Він був сином дрібного шляхтича Федора Винницького, який здобув шляхетство і статок у війську Речі Посполитої, та й сам Антоній на той час поміняв шаблю на кадило. Антоній Винницький до кінця свого довгого життя не переставав боротися з унією, яку запроваджували некоректно і навіть агресивно. Світська влада безпосередньо втручалася в церковні справи. Для того, щоб зберегти одну з найдавніших українських єпархій (Перемишльську) православною, Винницькому довелося витягти шаблю.

Силовий варіант використовувала вся тодішня шляхта — і польська, і руська, не надто покладаючись на правосуддя. Тож були напади, захоплення храмів, побиття і навіть убивства з обох боків. Антоній мав ще й набутий досвід у війні з турками. Коли його ув'язнили у вежі в Перемишлі, з усіх усюд потяглася дрібна шляхта з її єдиними союзниками — міщанами та селянами, оточила й домоглася звільнення.

Якось Антоній спіймав домініканця Євзебія, який дуже йому шкодив своїми наклепами, завіз до своєї резиденції і змусив зректися католицтва. Якимось чином Євзебію вдалося втекти й розповісти про наругу над собою. Більшого злочину, ніж змусити духовну особу зректися віри, тоді годі було й уявити. Невдовзі до Урожа вирушила ціла делегація львівських патриціїв із невеликим військом. Панство гадало, що то будуть безпечні лови і невдовзі кат у Львові відрубає святотатцю голову. Та коли делегація наблизилася до Урожа, то побачила стіну з дрібних шляхтичів і селян із наїжаченими списами, косами та дрючками — близько 11 тис. Тицьнувши судовий припис першому-ліпшому із залоги Винницького, делегація чкурнула назад. А від Урожа до Львова — добра сотня кілометрів. І на тому скінчилася ця безславна виправа.

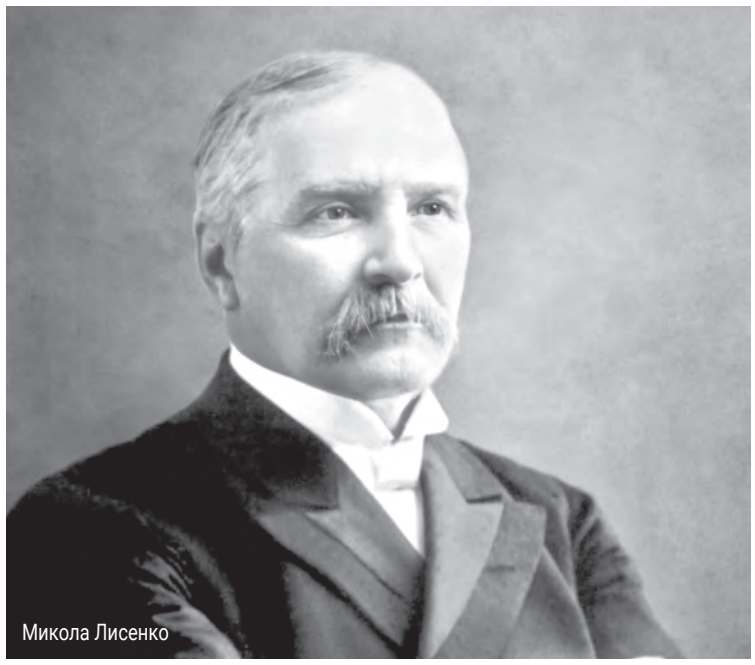
Дрібна шляхта, попри взаємні тертя і кпини, вважала своїми союзниками селян та міщан і відзначалася демократизмом. Часто шляхтичі не відрізнялися від нешляхтичів за способом життя чи одягом, але завжди були суспільно активнішими, не дозволяли себе принижувати й розуміли значення освіти, адже шабля та книга були їхньою основною зброєю. Вони прагнули чогось досягти, прославити чи бодай не зганьбити свій рід. Хоча чимало родів деградувало, а деякі зникли цілком, бо, як то кажуть, у сім'ї не без виродка. І що цікаво. Коли мою статтю прочитали нащадки Винницьких, мої сусіди та родичі, то одні страшенно образилися, а молодше покоління відреагувало дуже схвально. Бо я не згладжувала гострих кутів, не приховувала заґрозумілости, агресивности, сварливости Винницьких, чия вдача за століття не змінилася, а просто подавала факти. У підсумку залишилися відданість вірі предків і малій батьківщині та почуття гідности й чести, які передаються від покоління до покоління.

Винницькі були не єдиними шляхтичами з Урожа, яким удалося підтвердити в Австро-Угорській імперії свої привілеї. Були і є ще Білинські, Городиські, Добрянські. Загалом на кілька десятків родів це змогли зробити лише одиниці, бо коштувало воно чималих грошей і зусиль. Однак нелегітимізовані не перестали бути шляхтичами, хоча й почали поволі втрачати коріння.

Якими тепер є сучасні, приміром, галицькі шляхтичі? Це дуже цікава тема. Для себе я би відзначила їхню принципову позицію — не втягуватись у велику політику, не створювати партій. Українське шляхетське товариство займається генеалогічними дослідженнями, що само собою зрозуміло, видає історичні збірники, популяризує визначних діячів минулого через публікації у книгах і пресі, проводить зустрічі представників того чи іншого шляхетського роду, краєзнавчі дослідження. Взаємодіє з науковими товариствами, улаштовує фестивалі. Й останнім часом у цьому колі назріла проблема передачі естафети молодому поколінню, бо основний меседж шляхти, не лише української: «Шляхтичем уважається той, у кого син шляхтич». Чи буде ця передача успішною, на тлі глобалізації і викликів часу, побачимо. Чимало залежить від школи, яка мала б заохочувати молоде покоління до вивчення локальної історії і краєзнавства.

Церква Покрови 1857 р. в Урожі

Микола Лисенко

БІОЛОГ, ЯКИЙ ПИСАВ УКРАЇНСЬКІ ОПЕРИ

■ Ірина Коваленко

Не всі українці пам’ятають, що музику до духовного гімну «Боже великий, єдиний» написав Микола Лисенко. Він також автор мелодії популярної пісні «Ніч яка місячна». Його називають зачинателем української національної композиторської школи й української класичної музики, у яку вкладав насамперед український контекст. Лисенко написав більш ніж десять опер, причому всі на українську тематику, поклав на музику поезію Шевченка, створивши понад 80 творів різних жанрів на його вірші. Його особисте життя було також активним і насиченим.

Ольга О’Коннор і Микола Лисенко

Микола Лисенко, Ольга Липська та їхні діти

Камерний ансамбль Київського музичного товариства. Лисенко — крайній праворуч, 1870-ті рр.

Вітальня композитора

ПОХОДИВ ІЗ КОЗАЦЬКОГО РОДУ

Майбутній композитор народився 22 березня 1842 року в с. Гриньки Кременчуцького повіту на Полтавщині у шляхетській родині. Село належало його двоюрідному дідові Миколі Булюбашу, який прищепив хлопчику любов до української мови. Батько Віталій Лисенко походив із козацької старшини і попри те, що був полковником російської імператорської армії, вдома розмовляв українською.

Мама Ольга походила з козацько-поміщицького роду, закінчила інститут шляхетних дівчат у Петербурзі й удома любила спілкуватися французькою. Крім цієї, навчала свого найстаршого сина Миколу й інших іноземних мов, а також музики й танців. Хлопчик навчався в приватному чоловічому пансіоні в Києві та в 2-й Харківській гімназії.

Попри те, що захоплювався і займався музикою з дитинства, уступив на природничий факультет Харківського університету. Звідти перевівся до університету в Києві, куди переїхала вся сім’я. Микола закінчив фізико-математичний факультет з відзнакою, а згодом здобув ступінь кандидата природничих наук, захистивши дисертацію про розмноження нитчастих водоростей.

ДРУГА ОСВІТА — МУЗИЧНА

Проте музика його не відпускала. Грати на роялі ще в дитинстві навчила мама. У дев’ять років Микола написав перший музичний твір — польку. Під час навчання в університеті диригував студентським хором, збирав фольклор, організовував концерти.

Після природничого факультету Лисенко вступив до Лейпцизької консерваторії. Чотирирічний курс навчання пройшов за два роки. Там же, у Лейпцигу, вийшла перша збірка пісень Лисенка, яку своїм коштом видав Петро Косач, батько Лесі Українки.

Після Німеччини Лисенко вдосконалював свою майстерність у Петербурзі. Там улаштував концерти кобзаря Остапа Вересая. Ще в студентські роки Микола вступив до «Київської громади», брав участь у підготовці словника Бориса Грінченка, зведенні пам’ятника Котляревському в Полтаві та Шевченкові у Києві, організовував недільні школи та бібліотеки.

Під час перепоховання Тараса Шевченка київські студенти Михайло Драгоманов, Петро Косач, Тадей Рильський, Михайло Старицький і Микола Лисенко впряглися в траурний віз і доправили домовину до церкви Різдва на Подолі.

РОДИННІ СТОСУНКИ

Драматург і театрал Михайло Старицький був троюрідним братом Миколи Лисенка. Коли він осиротів дитиною, родина Лисенків узяла його на виховання. Хлопці разом навчалися в університеті, писали твори й долучалися до громадського життя. Сестра Миколи Софія вийшла заміж за Михайла Старицького.

Микола Лисенко теж одружився із родичкою — 14-літньою троюрідною небогою Ольгою О’Коннор, яка мала ірландське коріння. Подружжя прожило 12 років, але не мало дітей. Шлюб формально тривав і надалі, але чоловік почав жити з іншою жінкою — своєю ученицею Ольгою Липською. Із нею мав сімох дітей. Липська померла після народження останньої дитини, тож Лисенку довелося всиновити і вдочерити своїх же дітей. Законна дружина дала на це згоду.

Ользі О’Коннор Лисенко присвятив 11 творів, зокрема пісню на вірш Генріха Гейне «Коли розлучаються двоє». Пара не оформляла офіційно розлучення і тому, що розлучені не мали права давати уроки. А викладацькою діяльністю займалися і Микола, й Ольга.

Ольга О’Коннор навчала Лесю Українку гри на фортепіано. А Микола Лисенко вчив Максима Рильського мистецтва імпровізації, поет навіть якийсь час жив у родині Лисенків.

АРЕШТ ЗА КУЛЬТУРУ

Під час святкування 35-річного ювілею творчости композитора зібрали гроші, на які 1904-го Микола Лисенко відкрив у Києві власну музично-драматичну школу. Це фактично був перший український навчальний заклад, де можна було здобути музичну освіту за програмою консерваторії. Там навчалось багато майбутніх музикантів та артистів — Олександр Кошиць, Лев Ревуцький, Кирило Стеценко.

1907 року Миколу Лисенка заарештували. На нього писали доноси, мовляв, у його домі проводять збори підозрілі люди, які гуртуються довкола націоналістичних ідей. Коли композитора завели до камери, він сказав: «Нарешті я хоч тут висплюся». Вранці його відпустили. А 1908-го Лисенко об’єднав українську інтелігенцію в національний культурно-громадський осередок «Український клуб» та очолив його.

Надихнувшись експедицією та участю в археологічних розкопках на Хортиці, Лисенко написав оперу «Тарас Бульба» за твором Миколи Гоголя. Над нею працював більш ніж десять років. Коли Петро Чайковський пропонував йому перекласти оперу російською і поставити її в Петербурзі, Микола Лисенко відмовився.

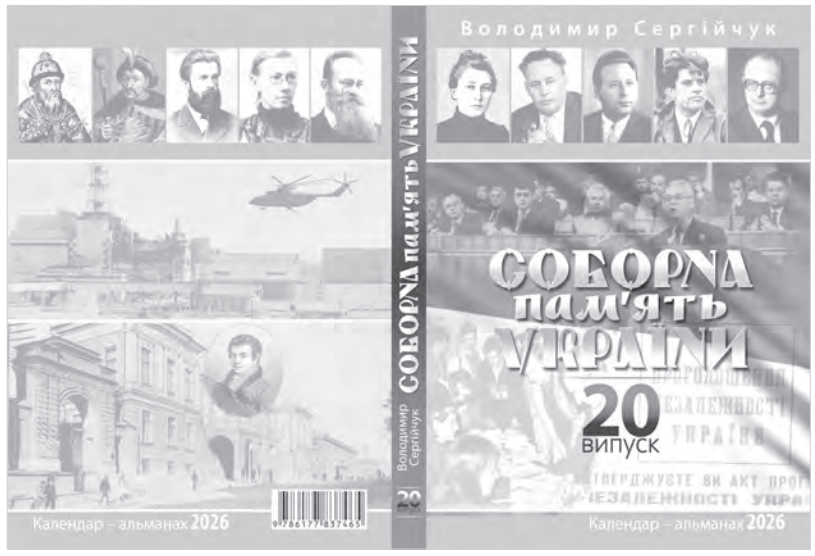
Він зібрав величезну кількість фольклорного матеріалу — понад 1,5 тис. одиниць, значну частину народних мелодій опрацював для інструментального та хорового виконання. Сам диригував та ініціював створення в Україні аматорських хорів, які виконували його обробки народних пісень. Загалом Лисенко написав 120 камерно-вокальних, 40 хорових творів і 60 фортепіанних композицій. Також він є автором 17 опер, проте не всі вони збереглися, а частина залишилася незавершеною. Першим створив дитячі опери «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима і весна».

Останні роки життя Миколи Лисенка пройшли в будинку на вул. Саксаганського, 95 у Києві. Помер раптово: коли вранці збирався на роботу до школи, у нього стався серцевий напад. На похорон прийшли тисячі людей. Труну, за козацьким звичаєм, накрили червоною китайкою, попереду процесії крокував хор.

Соборна пам'ять України

Календар-альманах 2026

ПРОДОВЖЕННЯ. ПОЧАТОК У № 12—13, 16—26, 28-42

Подаємо текст без змін за виданням: Сергійчук Володимир. Соборна пам'ять України. Календар-альманах. 2026. — Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2025.

А ПЕТЛЮРА БУВ КАТЕГОРИЧНО ПРОТИ

(ДО 120-РІЧЧЯ РОЗХОДЖЕННЯ МІЖ РОСІЙСЬКИМИ Й УКРАЇНСЬКИМИ СОЦІАЛІСТАМИ)

Протокол засідання Санкт-Петербурзької групи Української соціалдемократичної робітничої партії про умови об'єднання з Російською соціал-демократичною робітничою партією

25 вересня 1906 року

Зібрання 25 сентября

Зібрання присвячено було виключно справі з'єднання У.С.Д.Р.П. з Рос. С. – Д.Р.П.

Референтом виступив тов. Тагон.

Після дискусії винесені були слідуючі резолюції:

1. Переглядівши детально проект з'єднання, вироблений ЦК У.С.Д.Р.П., Петербургська група У.С.Д.Р.П. вважає умови цього проекта вистарчаючими і ліче їх за вираз і своїх поглядів в питанні про з'єднання.

2. Петербургська група У.С.Д.Р.П. в відповіді ЦК Р.С.Д.Р.П. на проект з'єднання, представлений йому ЦК–том У.С.Д.Р.П. убачає, що умови з'єднання Р.С.Д.Р.П. є рівнозначними фактичному знищенню умов з'єднання, вироблених ЦК У.С.-Д.Р.П., і тому безумовно їх відкидає.

Обидві резолюції приняті одноголосно.

Після приняття умов з'єднання en bloc внесені були поправки.

До § IV (тов. Тагона) вставити після слова: «З иньшими» слово «національними». Голосувало За + 5; проти — 7.

Пункт IV принято 10 гол. при одному утрим.

§ 5 був принятий вцілому 10 гол. при 2-х утрим.

Добавка (тов. Тагона): «У.С.-Д. має свого представника в Ц. органі Р.С.-Д.Р.П.».

Голосувало: За + 9; проти — 2; 1 утрим.

Пункт VI. — в цілому принятий 9; проти голосувало 3.

Поправка: замість:»на підставі спільних виборів без ріжниці національности членів партії» «на підставі пропорціонального представництва національних місцевих організацій».

Голосувало: За + 5; проти — 3.

§ 7 принято одноголосно.

Додаток (тов. Тагона): «Умови З'єднання не можуть бути змінені без згоди У. С.-Д. Р. П.» — одноголосно.

Винесена була резолюція, аби Ц. К. делегував в Петербург тов. Чацкого для відчитання декількох лекцій про У. С. Д., автономію України й націон. питання.

Доручено було тов. Гайдамаці преправити доклад до слідуючого зібрання в справі реорганізації групи і постановки партійної роботи в Петербурзі.

Ухвалено вислати на руки Ц. К. 42 рублі.

Наприкінці документа є примітка червоним олівцем невідомого автора: «В «Волі» можна надрукувати, крім резолюцій, лише зміст принятих поправок».

Уже в першому числі «Вільної України» з початком 1906 року повідомляється про конференцію північних комітетів РСДРП, на якій обмірковувалось питання про з'єднання з національними соціал-демократичними партіями. «Всі ми бажали сього з'єднання; ми вживемо всі засоби, щоб наше гасло «Робітники всіх країн, єднайтесь» не було лише викликом-словами.

Зібрання С.-Петербургської групи У. С. Д. Р. П. 23 сентября 1906 р.

Обговорювалось питання про черговий партійний з'їзд. Винесена була слідуюча резолюція: З огляду на те, що деякі питання моменту, що переживаємо його, як напр., питання про збройне повстання та часовий революційний уряд, а також питання про відношення до виборів до Держ. Думи вимагають ширшого партійного розв'язання;

Беручи також на увагу, що кількісний зріст місцевих організацій висовує перед партією потребу в зв'язанню їх з партійним центром, а також ще й те, що в життю партії набралось чимало питань, що вимагають якнайскорішого їх розв'язання,

С.-Петербургська Група У. С. Д. Р. П. висловлюється за скоріше скликання III партійного чергового з'їзду.

Увага. Ще до часу скликання з'їзду то найбільш відповідальним група вважає, аби останній відбувся не далі як 1-го ноября.

Одноголосно.

На зібранні обговорювалась справа організації української молоді по вищих школах Петербургу в групи У. С. Д.

Справа не розв'язана й перенесено її до слідуючого зібрання.

У ПРОГРАМІ ПАРТІЇ ПРО КОМУНІСТИЧНІ КУХНІ НЕ ЗГАДУВАЛОСЯ...

(ДО 100-РІЧЧЯ ПЛАНУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УСРР)

У період реального запровадження нової економічної політики, що припав на середину 1920-х років, більшовицька партія вирішила, що вже пора вводити комуністичні стандарти в побуті будівників нового безкласового суспільства. Зрозуміло, що найперш клопоталися про робітничий клас, який виступав гегемоном трудящих мас.

З метою визначення основних напрямних обговорювати цю справу вирішили на засіданні Всеукраїнського центрального виконавчого комітету. Скажімо, 26 вересня 1926 року зібралися радитися з питань житлового будівництва в УСРР. Секретар ВУЦВК Буценко, доповідаючи, наголосив:

«Ми бачимо зараз розподіл по кількості робітників, зайнятих у селікатній, вугільній, металічній промислості і на транспорті. В РСФРР робітників є 440 тис., а на Україні 348 тис., а ось коли подивишся на розподіл кредитів, то виходить така картина: 100 міл. Карбованців — РСФРР з Москвою — 73 міл., а на Україну — 17 мл. Остаточно по всіх видах робітників».

Така несправедливість до УСРР вразила навіть головного чекіста Балицького: «...тут тов. Буценко правий — нас ображають, нас все-таки ображають. Це не значить, що в мені говорить українське серце, ні, нас дійсно в цьому відношенні ріжуть і ріжуть тому, що вважають республікою багатою, яка може з місцевого бюджету достатньо виділити, може багато на себе взяти».

Але невдоволення союзним центром швидко погасив так званий всеукраїнський староста Григорій Петровський, який став розмірковувати над тим, як можна розпорядитися з куцим бюджетом, який москва виділила для УСРР. Адже ж можна зекономити на так званих надмірностях побуту. І те, що зі слів Петровського зафіксовано в протоколі засідання, вже, як кажуть, не вирубаєш і сокирою: «Що стосується громадських пристосувань — кухні, вбиральній і пральні, але ж програма комуністичної партії не говорить про те, щоб ми, будуючи своє комуністичне життя, влаштовували комуністичні кухні, вбиральні, ванни і т. д. Тут треба зробити так, щоб індивідуальне життя можна було погодити з громадськими потребами.

На мій погляд, можна побудувати одну пральню, вбиральню також одну, якою буде користуватися весь будинок, можливо, спеціальну лазню, замість ван на весь район — це буде дешевше, дасть можливість робітнику скористатися цими пристосуваннями».

А наприкінці свого виступу Петровський додав: «Я хотів внести ці маленькі поправки, щоб не подумали, що ми тут займаємося антикомуністичними речами».

Може й справді, на таких засіданнях антикомуністичних заяв не було, але в повсякденному житті глашатаї цих ідей, на кшталт Петровського, мали зовсім інший побут, ніж ті робітники, про яких вони так піклувалися привселюдно. Зокрема, родина кожного з них мала окреме житло, де були і ванна, і вбиральня, і кухня...

«ХТО БУДЕ ПРОТИ — ПОІМЕННО!»

(ДО 35-РІЧЧЯ УХВАЛИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИМВОЛІКИ В ДЕРЖАВНОМУ ЖИТТІ)

Акт проголошення незалежності України був підтриманий і комуністами. Голосуючи за цей доленосний для українців документ, вони убезпечували себе від можливого впливу московської влади, яка в особі Президента СРСР Горбачова чи очільника російської федерації Єльцина могла заарештувати багатьох з них за участь у державному перевороті, що виявилася в підтримці позаконституційного ГКЧП.

Відділившись голосуванням від цієї загрози, українські комуністи відмовилися затверджувати символи незалежної держави, без яких вона не могла бути представлена в світі. А він дивувався після 24 серпня незвичною картиною з печерських пагорбів — над будівлею парламенту нової України розвівається радянський червоно-лазуревий прапор. Щоправда, 4 вересня під впливом величезного натовпу Голова Верховної Ради Леонід Кравчук дав доручення змінити прапор на синьо-жовтий. Проте він не був узаконений голосуванням у сесійній залі. А наближався перший офіційний візит голови українського паламенту Леоніда Кравчука до США і Канади, де численна наша діаспора не сприйняла б супровід делегації незалежної України під нав'язаним москвою прапором.

І от несподівано пізнім вечором 17 вересня до автора цих рядків телефонує голова комісії з міжнародних справ Верховної Ради Дмитро Павличко. Голос рвучкий, безапеляційний: «Завтра, о 15-45 маєш бути у Верховній Раді — виступиш на сесії з обгрунтуванням необхідності затвердження національної символіки».

У призначений час виходить Дмитро Павличко й каже, що виконуючий обов'язки голови комісії з державного суверенітету донецький депутат Корнєєв заблокував винесення цього питання в сесійну залу. Тож воно буде вирішуватися на засіданні Президії Верховної Ради після 18ї години. Доповідач має бути обов'язково.

Щоправда, це питання розпочали розглядати аж після дев'ятої вечора, бо довго вирішували, як розпустити кдб. Після тривалих дебатів перший заступник Голови Верховної Ради Плющ надав слово і науковцю. Коли ж останній уже перебрав регламент аж удвічі, то Іван Степанович нагадав про час. Однак зважив на прохання і додав ще кілька хвилин для підбиття висновку.

А потім, з властивою йому посмішкою, розпочав процедуру голосування, заявивши таке, чого не виявилося в стенограмі: «Хто «проти» — поіменно!»...

Більшістю голосів рішення було ухвалене, відтак глава нещодавно проголошеної незалежної Української держави міг вирушати у великий світ.

Стенограма
Засідання Президії Верховної Ради України
18 вересня1991 року
18 година

Головує перший заступник Голови Верховної Ради України ПЛЮЩ І. С. Третє питання — по порядку денному. Я вам скажу відкрито, що ми сьогодні знаходимося у надзвичайно складному стані. Ви знаєте, що якби ми не набралися здорового глузду і не зробили те, що ми зробили з національною символікою, я не знаю, як би нам вдалося вдержати ситуацію.

Безумовно, що є різні верстви населення, різні групи населення, які сприймають це по-різному. Було б дивно, щоб цього не було. Ще будуть десятки років всі ці перетворення, всі ці рішення, які ми сьогодні в цей перехідний період приймаємо, сприйматися по-різному, бо ми всі різні. І чи наше горе, чи це наша провина — це вже справа окремої дискусії і філософії.

Тому ми повинні робити все для того, щоб в якійсь мірі стабілізувати. Ви чули вчора з інформації Леоніда Макаровича, що останні події в Москві, останні засідання свідчать про те, що вживаються заходи. І я можу сказати, я розмовляв з конгресменом і бізнесменами Сполучених Штатів, які заїхали з Москви. Вони сказали, що їм прямо говорили, що ми заставимо Україну ввійти до Союзу і підписувати все.

Я не знаю, чи це буде тимчасово, є якісь документи, але ці спроби, ви бачите, робляться з усіх боків. І я не знаю, чи завтра будуть в Росії такі спроби, як не допустити, щоб виплатити нам поставки? Сьогодні Росія, є така статистика, що видобуток сплаву — на 25 мільйонів тонн менше, ніж у попередній рік. Звідки візьметься нафта, щоб поставити її Україні — 60 мільйонів тонн, або за рахунок Росії, або за рахунок інших. І тому прийшов час нашому керівництву Верховної Ради подумати. Ми дали доручення на Верховній Раді шукати міжреспубліканські зв'язки, і Уряду шукати ці недостаючі джерела енергії або сировину, щоб утримати наше народне господарство. Які б ми договори не укладали, але, якщо його немає у виробництві у тій чи іншій республіці, то ми його не поставимо і не одержимо. Щоб ви це знали.

Ми будемо робити все для того, щоб зберегти міжреспубліканський єдиний простір, але це не означає, що буде єдиний ринок. Це зовсім різні речі. Тому, перший візит Голови Верховної Ради з додатковими повноваженнями, які ми йому дали, до таких розвинених країн, як Канада і Сполучені Штати Америки, пройти повинен і відкрити ж те перше вікно у Західну Європу і в світ з тим, щоб за ним поїхали цілі місії від Уряду та інші формування для укладення ряду договорів. Такою першою країною є Канада.

Ви знаєте як ми за цим столом домовлялися за ці гроші. Ви бачите, я запитував Фокіна Вітольда Павловича: Ви домовилися з Силаєвим за папери, то він каже, що, на жаль, ні. Пообіцяв, але ще паперів немає.

Залишився тиждень. Він вчора сказав. Я не думаю, що їх там буде вже стільки, що ми зможемо їх одержати. Тому це вже реальність. І це протокольні наміри, після яких буде угода якась політична. Урядова комісія, яка буде підписувати договір. Це не справа Голови Верховної Ради підписувати договір, але ці переговори потрібно буде вести.

Я скажу вам відверто, що ця наша символіка у нас сприйнята діаспорою, іншими колами, іншими демократичними силами як серйозні демократичні зміни в Україні по радикальних реформах — і в політичних, і в економічних, що ми стали на шлях незалежності і побудови незалежності ринкової економіки. Сприйнята так.

І в нас іде надзвичайно багато пропозицій, в кого з вас буде час, познайомтесь і з Кравченком, познайомтесь, я маю на увазі міністра закордонних справ. Може підтвердити Крижанівський, він знає там ці всі наміри. От сьогодні сказали, є такий підприємець, йому в Обухові показали заводи, два майданчики, які стоять протягом трьох років, які можуть зробити 180 млн цегли. То він дав підтвердження, що він вже готовий поставити обладнання і через півроку запусти в дію заводи і т. д. Бачите, люди нам повірили, готові співробітничати. Але, якщо ми тут не приймемо символіку, а приїде Голова Верховної Ради завтра до Канади і цієї символіки на автомобілі не буде, я не знаю, в яке ми становище поставимо Голову Верховної Ради і в яке становище нас ті, що будуть пікетувати.

Я вважаю, що ми на Верховну Раду з такою Постановою виходити не можемо зараз. Чому? Тому, що треба ще підготувати. У нас прийнята Постанова і про референдум, у нас прийнято ряд інших, які потрібно або відміняти, або щось доповнювати і формувати думку. Давайте. Ми сьогодні обговорювали в перерві, домовлялись Михайле Васильовичу, будь ласка. Яка там пропозиція?

ГРИШКО М. В. Тут різні є погляди на те, але ясно, що сьогодні, раз ми вже прийняли рішення Верховної Ради про референдум, про символіку і таке інше, то треба його дотримуватися, тому що люди чекають. А ви вже сказали, що в різних регіонах республіки поки що неоднозначне ставлення. Тому я, наприклад, вніс би таку пропо-зицію, що, може, у зв'язку з тим, що ви говорите, вважати за необхідне до затвердження символіки офіційної, вважати за необхідне в офіційних таких, протокольних заходах, користуватися національною символікою як символом незалежності нашої України.

ПЛЮЩ І. С. Дати протокольне доручення.

ГРИШКО М. В. Просто користуватися цією символікою. Тут все може бути і так, і члени ООН, і все-все, але реалії життя є реалії життя. Ясно, що краще було б, якби раз і назавжди. Може на цей компроміс треба і йти.

ГРИНЬОВ В. Б. Ми маємо право вносити зміни до Конституції і можемо це внести. Референдум, він може змінити ту символіку, яку ми сьогодні запропонували, все ж це воля народу. Тобто, я сьогодні пропоную все-таки змінити Конституцію, внести, щоб щось було, протокольне рішення. Ви ж знаєте, як поїде Кравчук до Канади з протокольним рішенням, тут щось незрозуміле буде. Ми повинні сьогодні це зробити як належить. Народ може поправити, він скаже, що інша символіка буде. А це вже буде рішення референдуму. А потім змінимо, якщо потрібно це буде. Тобто, завтра винесемо на сесію зміни до Конституції.

ПЛЮЩ І. С. Зараз ми повинні від Президії винести. ГРИНЬОВ В. Б. Я розумію.

ПЛЮЩ І. С. Дмитро Васильович.

ПАВЛИЧКО Д. В. В сорок дев'ятому році Максим Тадейович Рильський від Гречухи уночі одержав доручення, коли Сталін роздавав прапори республікам. Оскільки наш прапор мав називатися червоно-синім, то щоб і не було ні слова синій, блакитний. Максиму Тадейовичу було поставлено завдання знайти таке слово, яке б не було зв'язане з націоналізмом, бо слово синій і блакитний в'язалося з націоналізмом. І Максим Тадейович мені особисто розповідав: «Я знайшов це слово дуже швидко — лазуровий». Наш прапор теперішній називається червоно-лазуровий, це прапор, який був визначений не народом, а Сталіним особисто, це перше. Друге, щодо Кравчука і ситуації в Америці і Канаді. Коли ми були з делегацією у Польщі, над резиденцією української делегації висів синьо-жовтий прапор, і ми підписували зі Скубішевським протокол під синьо-жовтим прапором.

Володимир Сергійчук

Продовження у наступному номері

ЦЕРКВА ВІДНОВИЛА ЗАНЕДБАНІ ПРИМІЩЕННЯ

■ Зоряна Казмірук

На перший погляд «Брама» — звичайна львівська кав'ярня. Там можна випити кави, зустрітися з друзями чи просто перепочити. Та насправді це ще й простір для навчання, культури та роботи з дітьми і молоддю. Нову кав'ярню та освітній простір облаштували при церкві Покрови Пресвятої Богородиці, що на вул. Личаківській.

Приміщення, де тепер працює «Брама», не використовували більш ніж 30 років. Тривалий час вони слугували складом, де храм зберігав різні речі. Перші реставраційні роботи розпочали кілька років тому. Спершу приміщення хотіли пристосувати під додаткове укриття. Однак поступово задум змінився — простір вирішили відновити й використати для роботи з дітьми і молоддю.

Відновлення приміщень профінансували салезіянські донори з-за кордону. До проєкту долучилися благодійники з Італії, Іспанії, Австрії та Австралії. За словами о. Миколи, пароха церкви, донорів зацікавила ідея створити не просто місце, де можна випити кави, а простір, у якому можна поєднати відпочинок із навчанням та вихованням дітей і молоді. «Ці донори були зацікавлені в тому, щоб розширити наші можливості щодо виховання молоді, дітей і створити приміщення для того, щоб у майбутньому молода людина, дитина могла зростати», — пояснив він.

Наразі в меню «Брами» є кава, чай і десерти. Його ще доопрацьовують і планують розширити, щоб відвідувачі могли не лише випити кави, а й поїсти. Адміністратором та баристою кав'ярні є Володимир Дубецький, ветеран російсько-української війни. «Я раніше мав досвід готування кави, тому й зацікавився. Знав, що можу чимось допомогти конкретно. Ми зараз вивчаємо наших клієнтів, цільову авдиторію, найбільший наплив клієнтів на вихідних. У неділю після церкви усі люди йдуть пити каву», — поділився він.

Загальна площа нового простору становить понад 300 кв. м. Там облаштували п'ять кімнат, розрахованих на роботу з групами різного розміру. В одній з кімнат можуть збиратися до 10—11 людей. Найбільше приміщення вміщує близько 30—40 осіб. Його можна використовувати для лекцій, зустрічей та інших заходів.

У «Брамі» вже проводили зустрічі та святкування для молодіжних спільнот і волонтерів. Надалі тут планують організовувати щомісячні освітні, культурні та формаційні заходи. До них зможуть приєднатися не лише діти та молодь, а й старші люди, зацікавлені у виставках, освітніх програмах чи культурних подіях. «Ми зараз міркуємо про таку концепцію, що допомагатиме поєднати кав'ярню, простір і наш Савіо-центр. Щоб ішлося не тільки про каву, а й про добру розмову, навчання, музику, мистецтво. Стосунки — це момент, де найбільше передаємо інформації, де відбувається виховання», — розповів панотець.

Нові приміщення використовуватимуть і для роботи центру Святого Домініка Савіо, який розпочав діяльність із початком повномасштабної війни. Його створили у відповідь на потребу дітей у позашкільній освіті. У центрі діти можуть готуватися до школи, займатися музикою, театром, англійською мовою, тенісом, журналістикою, LEGO-робототехнікою та образотворчим мистецтвом.

Один із найбільших напрямів — підготовка до школи. Його відвідує близько 45—50 дітей. Театральна студія об'єднує близько 25 дітей. Є також заняття з гітари та фортепіано. Окремий напрям — журналістика. На таких заняттях молодь заохочують взаємодіяти зі соціальними мережами й допомагають краще розуміти, як працюють телебачення і радіо. «Ми працюємо у невеликих групах із дітьми, до 15 осіб. І це приміщення могло б нам допомагати, щоби провадити нашу діяльність не лише при нашому монастирі, але також її розширити», — зазначив священник.

За його словами, новий простір також дозволить створити для дітей і молоді середовище, у якому вони можуть безпечно розвивати свої таланти й здібності. Назву нового простору — «Брама» — обрали невипадково. «Це приміщення розташоване, під нижніми приміщеннями храму. Тут була Остробрамська Богородиця, цей храм було посвячено їй. При виході з міста і вході — щоб охороняла, зберігала. Ми хотіли, щоб збереглася історія — минуле і теперішнє», — відзначив о. Микола.

Папа закликав розблокувати Чорне море

■ Юстина Зарваниця

Лев XIV у своєму зверненні після молитви «Ангел Господній» знову звернув увагу на жахливі наслідки війни в Україні, зокрема для тих країн, які залежать від експорту зерна, вирощеного на найродючіших землях України. Про це повідомив Андрій Юраш, посол України при Ватикані.

«Війна в мученицькій Україні й надалі спричиняє страждання також далеко за її межами, насамперед у найбідніших країнах, де багато людей залежить від імпорту зерна. Звертаюся з нагальним закликом до сторін конфлікту надати можливість безпечного транспортування зерна через Чорне море. Щоденний хліб мільйонів людей не може бути заручником війни», — заявив понтифік.

Російські суди забороняють баптистські громади

■ Ірина Коляда

У Російській Федерації (РФ) посилюється тиск на баптистські громади, які відмовляються реєструватися та повідомляти владу про свою діяльність. Уже заборонили діяльність 12 громад Ради церков євангельських християн-баптистів у семи регіонах країни.

Кремль звинувачує пасторів і членів громад у «незаконній місіонерській діяльності». У деяких випадках прокуратура та Федеральна служба безпеки РФ проводять перевірки під час богослужінь, після чого звертаються до суду з вимогою заборонити діяльність громади.

Російське законодавство не передбачає автоматичної заборони релігійної групи лише за відсутності такого повідомлення. Верховний суд РФ раніше вказував, що відсутність повідомлення не може бути підставою для заборони діяльности громади. Однак на практиці суди такі рішення ухвалюють.

У серпні ц. р. суд у Саранську заборонив діяльність баптистської громади доти, доки вона не звернеться до Міністерства юстиції. Пастори оскаржили це рішення. У Ростові-на-Дону суд також розглядав справу проти незареєстрованої громади. В одному з випадків зобов'язали подати повідомлення, але її діяльність не припиняли.

Баптисти принципово не реєструють свої громади і вважають, що мають право самостійно проводити богослужіння без державного контролю. На тлі цього продовжується тиск і на окремих баптистських служителів.

Бучач

Пошкоджені фігури каріатид

Рокайлевий картуш

БУЧАЦЬКУ РАТУШУ РЕСТАВРУЮТЬ 20 РОКІВ

■ Орися Шиян

Бучацька ратуша на Тернопільщині — одна з найгарніших в Україні, вона милує око кожного гостя, хто навідується в місто. Лариса Легка, директор Бучацького краєзнавчого музею, розповідає туристам, що у XVIII ст. місто набуло нового архітектурного обличчя. Тоді його власником став Микола Потоцький, який змінив архітектурний образ міста, відомого ще з XIII ст., доповнивши його розкішними спорудами у стилі бароко.

Домінантою міста стала ратуша. Її збудував 1751-го архітектор Бернард Меретин, а скульптурно прикрашав Йоган Пінзель. Ці два майстри часто працювали в парі й разом створили не один архітектурний шедевр, зокрема, львівський собор Юра. Ратуша була частиною великої програми Потоцького з відбудови Бучача, який зазнав руйнувань московськими військами в 1738—1739 рр. під час російсько-турецької війни. Згодом їхні нащадки ще раз руйнуватимуть оздоби ратуші, у час окупації в Першу світову війну.

14 скульптур біблійних і мітологічних персонажів для ратуші різьбили з місцевого вапняку. Алегоричні кам'яні фігури Давида, що переміг Голіафа, Самсона, що роздирає пащу левові, Геракла, Феміди та Посейдона, що приборкує море, й інші встановили на аттику ратуші. Додатковими різьбленими елементами були кам'яні балконні кронштейни у вигляді каріатид і герб Потоцьких Пилява. Нині він утрачений, однак рокайлевий картуш, у якому він містився, зберігся.

«Скульптурні сцени він ґрунтує не лише на героїці античної мітології, але й долучає промовисті для тодішньої України постаті — невільника та козака, яких розташовує на волютах обабіч гербового картуша. Можливо, ці образи сницар створював під впливом серії кам'яних рабів Мікеланджело», — поділився Олег Рибчинський, професор Львівської політехніки.

Ратуша має два поверхи, які сполучаються гвинтовими дубовими сходами, далі йде дворівнева вежа. Висота будівлі первісно була 53 м за рахунок 18-метрового дерев'яного шпиля. Він згорів у великій міській пожежі 1865-го. Тоді також було втрачено багато скульптур ратуші. Ще гіршої шкоди завдали російські військові, які під час Першої світової війни обстрілювали ці скульптури.

Спершу ратуша виконувала своє основне призначення маґістрату, проте перший поверх і пивниці використовували для торгівлі та складів. Місце розташування було стратегічним: ринкова площа, яка у всіх містах від початків була торговою. 1920 року будівлю передали купцям і міщанам під житло й торгівлю. З 1982-го в ратуші працював краєзнавчий музей і художня школа.

Бучацька ратуша пережила три великі відбудови: 1870-го, 1985-го, а третя триває досі. Остання реставрація розпочалася 20 років тому, із 2006-го до 2024 року, однак цілком її ще не завершили. Для продовження робіт необхідне додаткове фінансування. Частина внутрішніх приміщень уже відновлена, їх використовують для культурних подій.

Уламки кам'яних скульптур Пінзеля можна побачити всередині ратуші та в музеї неподалік. Уцілілі скульптури реставрують, а на ратушу планують установити копії.

На флюгері можна побачити два герби колишніх господарів — Бучацьких, які володіли містом у XIII—XVI ст., та Потоцьких, які його масштабно розбудували. А бій годинника на вежі щогодини супроводжують мелодії українських пісень.

Волощина мала грамоту від митрополита Шептицького

■ Іван Фаріон

Відреставрована реліквія — незвична ікона на стилізованому рушнику, вирізьбленому з дерева, із короною та зображенням розп'яття Христа — прикрашає зовнішній бік 200-літньої дерев'яної церкви Святої великомучениці Параскеви П'ятниці у Волощині на Підгаєччині.

Ця ікона має цікаву передісторію, місцеві жителі пишаються нею. «Цей образ-ікона — подарунок Слобніцького, який колись жив і господарював на наших теренах, — розповів Ярослав Хмарний, член виконкому сільської ради. — У сусідньому селі він мав фільварок. Кілька наших людей працювало в нього, чимало допомагаючи у збиранні урожаю. І Слобніцький на знак вдячности за це зробив церкві Волощини такий презент. Час, дощі, сніги позначилися на цій святині. Церковна громада вирішила оновити її — віддала на реставрацію художникові із Литятина. І тепер вона виглядає як новенька.

Село Волощина невелике — зо 200 людей живе тут, але добрі новини чути часто. Одна з головних за останні роки — проведення центрального водогону завдовжки 7 км, монтаж вуличного освітлення на сонячних батареях на хуторі Раковець, умеблювання Будинку культури. Місцеві селяни вкупі садять на околицях ліси, прибирають цвинтар, разом відновлювали капличку, знищену в радянські часи. Особливо велично у Волощині недавно вшановували велику династію Осадц — галицьких інтелігентів, які, попри комуністичні репресії, багато доклалися до багатьох українських справ, будучи священниками, війтами, архітекторами, професорами-мовниками. Хоч їх уже давно немає на білому світі, кожному з цих п'яти колишніх односельців-подвижників присвоїли звання почесних громадян Волощини. На кладовищі впорядкували їхній родинний гробівець.

«Наше село завжди було передовим — не приховує гордости за свою малу батьківщину Хмарний. — Колись мало грамоту від митрополита Андрея Шептицького за зразковий порядок. Перший центральний водогін у Волощині завдяки нашому краянинові Івану Осадці запустили 1912-го. У мене вдома ще зберігається кран від того водогону. Сто літ тому в селі була лазня. Був тоді й дитячий садок на 70 дітей. Навіть моя теща ходила в той садочок. Село мало свою олійню, водяний млин. Черга молоти там була розписана на кілька днів».

Попри війну Волощина й далі живе своїм життям. Тут налагодили контакти зі своїми «тезками» — громадою Волощини на Львівщині. Їздять одні до одних у гості, обмінюються досвідом. Шанують минуле, із надією дивляться в майбутнє.

Самуненков здобув індивідуальне золото

■ Андрій Підкуймуха

Ігор Самуненков виграв індивідуальну золоту медаль за підсумками Всесвітньої шахової Олімпіади в Самарканді (Узбекистан). Він набрав вісім балів у десятьох партіях, завершивши турнір без поразок — найкращий результат серед четвертих шахівниць.

Найближчим переслідувачем 17-річного українця був чинний чемпіон світу Гукеш Доммараджу, який мав у своєму активі 8,5 бала, але загальний перфоманс представника Індії — 2718 ЕЛО, тоді як у українця — 2720, тож саме це стало вирішальним фактором.

Зазначимо, що перфоманс за балами ЕЛО — це умовний рейтинг шахіста на конкретному турнірі, який складається зі сили суперників та процента набраних очок. Для українського гросмейстера це друга індивідуальна медаль на великих турнірах — раніше він вигравав золото резервних шахівниць на переможному для України командному чемпіонаті Європи (ЧЄ) 2025 року.

ДО СЛОВА

Генеральна асамблея FIDE затвердила резолюцію про зміну контролю часу в класичних шахах. Так, у класичних шахах контроль часу був 90 хвилин на перші 40 ходів +30 хвилин на залишок партії та +30 секунд після кожного ходу, починаючи з першого. Згідно з ухваленим документом, тепер класичні турніри можна буде проводити з контролем часу 60+30 s 45+30 і на це більше не потрібно окремого дозволу від FIDE.

Світоліна піднялася на шосте місце в рейтингу WTA

■ Олег Василишин

Еліна Світоліна вдало виступила на турнірі WTA 1000 в Пекіні (Китай). В 1/8 фіналу змагань вона розгромила американку Енн Лі, яка у світовій класифікації посідає 30-ту сходинку.

У першому чвертьфіналі в чеській дуелі Нікола Бартункова (WTA № 34) перемогла свою землячку Кароліну Мухову (WTA № 8). Завдяки цьому 32-річна одеситка гарантувала собі шосту сходинку в рейтингу WTA. Вона вперше із жовтня 2021-го піднялася на шосту позицію рейтингу. Найкраще досягнення одеситки в кар'єрі датується вереснем 2017 року — третє місце.

Рекорд Європи зі стрільби

■ Маркіян Рой

Львівські спортсмени Юлія Ісаченко та Ростислав Мозіль здобули нагороди на ЧЄ з кульової стрільби серед учасників до 18 років, що відбувся у Таллінні (Естонія).

У ньому взяли участь 107 спортсменів із 15 країн. Юлія виборола золоту медаль у командній стрільбі з малокаліберного пістолета на 25 м. Вона виступала у складі української збірної разом з Анною Аврамовою із Чернігівщини та Кариною Заїченко з Вінниччини. У вправі МП-5 українська команда набрала 1692 бали й посіла перше місце, установивши новий рекорд Європи.

Юлія Ісаченко та Ростислав Мозіль

Ще одну нагороду Ісаченко завоювала в парі з Ростиславом Мозілем. Львівський дует став срібним призером у змаганнях змішаних команд зі стрільби з малокаліберного пістолета на 25 м.

В інших дисциплінах Юлія посіла четверте та сьоме місця.

«Шахтар» (Україна) — АЕК (Греція) (3:1)

ТРІУМФ У ЛОНДОНІ

■ Роман Журба

«Шахтар» (Донецьк) провів «домашню» зустріч з АЕКом (Атени) у рамках проведення другого туру Ліги чемпіонів.

Матч відбувся на британській арені «Стемфорд Бридж». У греків мета забити у ворота Різника окреслилася від самого початку гри, коли вони розмитим ударом спробували перевірити стійкість українського голкіпера після подачі кутового. Потому команди протягом 20 хвилин визначали, хто буде грати першим номером на м'ячі.

Сталося так, що футболісти гостей першими відчули слабину в обороні суперників і повели в рахунку завдяки зусиллям Маєра. Та потім удача усміхнулася господарям поля. Знадобилося усього кілька хвилин, щоб зароблене пенальті реалізував Педріньйо і зрівняв рахунок. Рівність у рахунку зберігалася до 80-ї хвилини зустрічі. За цей час моментів також було практично порівну. Надмірностей у протистоянні не демонструвала жодна зі сторін.

Аж тут доволі пристойним ударом із дуже гострого кута Вінісіус вивів «Шахтар» уперед. І вже під кінець матчу «гірники» змогли ввести свого суперника в ступор. Відбулося усе-таки третє взяття воріт у виконанні донецької команди — 3:1.

Українка — перша на ЧС з лижеролерів

■ Софія Калина

Софія Шкатула виграла чемпіонат світу (ЧС), узявши участь у класичній гонитві на лижеролерах, яку проводили серед юніорів у Мадоні (Латвія). Україну на турнірі репрезентували 13 спортсменів.

На старт класичної юніорської гонитви з роздільним стартом на 10 км вийшли три українки — Софія Шкатула, Анастасія Коник та Євгенія Мурач. Перші кілька кілометрів Шкатула пройшла дуже впевнено — під час гонитви їй удалося наздогнати лідерів, а коли було пройдено шість кілометрів траси, українка йшла вже другою на дистанції. Наблизившись до позначки 1,5 км до фінішу, Софія вийшла на перші позиції та пройшла останній відтинок дистанції з перевагою у дві секунди, що дозволило їй піднятися на найвищу сходинку п'єдесталу.

«Бронза» ЧС із вільної боротьби

■ Маркіян Рой

Іван Заліско удостоївся бронзової медалі ЧС U20 із вільної боротьби в Братиславі (Словаччина). Він виступав у ваговій категорії до 74 кг.

У сутичці за третє місце 18-річний українець переміг російського спортсмена Іслама Хажорова з рахунком 5:4 та завоював бронзову нагороду світової першости.

Для львів'янина ця медаль стала особливо важливою, адже протягом останніх двох років він не здобував нагород на змаганнях. «Спершу думав, що сплю. Не міг уявити, що зможу вибороти медаль. Це дуже складно. Минулі два роки не було жодної медалі, а тепер удалося», — розповів спортсмен.

Він іще матиме можливість виступати у віковій категорії U20 протягом наступних двох років. За словами борця, здобута бронза додала йому впевненості й стала мотивацією для подальших виступів. Він уже має досвід міжнародних перемог. 2021-го виграв золото на Всесвітніх іграх школярів у категорії до 15 років.

За бронзову медаль ЧС U20 Іван Заліско отримав від Львівської міської ради 40 тис. грн премії. Таку ж суму передбачили для його тренера. Спортсмена також відзначили за високі спортивні результати, професіоналізм, наполегливість та внесок у спортивний імідж Львова й України.

АНАЛІЗ КРОВИ НА 50 ВИДІВ РАКУ

■ Зоряна Павлюк

Комісія Управління продовольства та медикаментів США (FDA) підтримала суперечливий аналіз крови для раннього виявлення 50 видів раку Galleri. Тест продається в країні з 2021 року, але думки фахівців щодо нього розходяться.

Galleri шукає у зразку крови ракові клітини або фрагменти їхньої ДНК, що може свідчити про наявність захворювання. Виробник тесту — компанія Grail — стверджує, що він здатен виявляти понад 50 видів раку, зокрема, шлунка, сечового міхура, товстої кишки, шкіри та молочних залоз.

Та рішення членів консультативного комітету FDA з медичних виробів не було одностайним: шестеро з десяти назвали Galleri ефективним, а семеро з десяти відмітили, що користь від тесту переважає ризики. Проте всі десятеро погодилися з безпечністю аналізу.

Деякі члени комітету зазначили, що в Galleri є потенціал у виявленні видів раку, які наразі неможливо діагностувати за допомогою скринінгу. Інші ж зізналися у своїх сумнівах через недостатність даних, навіть проголосувавши за тест. «Якщо ми зможемо виявити більше випадків раку на ранніх стадіях серед людей, які наразі не проходять скринінгів, це в кінцевому підсумку принесе користь. Але я не знаю, чи користь уже доведена. Тож, можливо, моє «так» — це радше голос надії, ніж обґрунтований вибір», — сказав Віктор ван Беркель, завідувач відділення торакальної хірургії Університету Луїсвілля (штат Кентуккі) й один із членів комітету.

Висновок комісії не є остаточним. FDA самостійно ухвалить рішення щодо затвердження тесту, хоча зазвичай воно дотримується рекомендацій своїх комітетів. Виробник пропонує застосовувати тест Galleri для дорослих віком від 50 років і наголошує, що він не повинен замінювати існуючі методи скринінгу раку. Затвердження FDA відкриє шлях до того, щоб вартість тесту (майже 1 тис. USD) покривалася приватними страховими компаніями та державною програмою США Medicaid.

Щоб отримати схвалення, компанія Grail запропонувала вказувати на етикетці низку застережень для пацієнтів: якщо тест не виявив ознак раку, це не заперечує наявности хвороби; якщо тест вказує на можливі ознаки раку, треба пройти додаткові обстеження, адже аналіз не ставить діагнозу; тест не здатен виявити ознаки всіх видів раку; тест може давати як хибно-позитивні, так і хибно-негативні результати.

Вільям Дахут, головний науковий співробітник Американського онкологічного товариства, на засіданні комітету заявив, що тести на раннє виявлення різних видів раку є ефективнішим способом поліпшення скринінгу, ніж розробка спеціалізованих аналізів. «Жоден скринінговий тест не є ідеальним. Але якщо ми сидітимемо в кабінеті наступні 20 літ, намагаючись знайти ідеальний аналіз, існує велика ймовірність, що це призведе до збільшення смертности від раку», — запевнив він.

Еміль Лу, онколог і доцент кафедри медицини Університету Міннесоти, назвав такі тести перспективними. Однак застеріг, що є ризик отримання хибно-позитивних і хибно-негативних результатів. Водночас дослідження Galleri, проведене спільно з Національною службою охорони здоров'я США, підтвердило, що тест не знизив частоти діагностування 12 видів раку на 3-й та 4-й стадіях.

За словами Скотта Рамсі, лікаря та науковця з Онкологічного центру ім. Фреда Гатчинсона, нездатність Galleri зменшити кількість діагнозів на пізніх стадіях ставить під сумнів його ефективність у ранньому виявленні хвороби. Він також акцентував на ризику отримання хибно-негативних результатів. «Немає жодних доказів того, що аналіз знизить ризик смерти від раку. Якщо результат тесту негативний, не варто заспокоюватися, а краще продовжувати проходити перевірені методи скринінгу на рак», — додав він. А Ерік Топол, лікар-дослідник зі Scripps Research, погодився, що дослідження мало б змусити комітет FDA задуматися.

Чи підвищує гарбуз рівень цукру в крові

■ Ірина Нестерова

Різке підвищення рівня цукру в крові при споживанні гарбуза є малоймовірним, адже високий уміст клітковини сповільнює засвоєння вуглеводів.

Як запевнила Кетлін Гіпплі, дієтолог та сертифікований фахівець із лікування і навчання людей із цукровим діабетом, яка веде клінічну практику в клініці Університетського шпиталю у Клівленді (штат Огайо), гарбуз — це крохмалистий овоч, який можна їсти, не побоюючись різких стрибків і падінь рівня цукру в крові, принаймні якщо вживати його у чистому вигляді. У половині чашечки консервованого гарбуза міститься лише близько 10 г вуглеводів і 3—4 г клітковини. «Завдяки цьому він має низьке глікемічне навантаження, тобто в разі споживання у звичайних порціях лише мінімально впливає на рівень цукру в крові», — сказала лікарка.

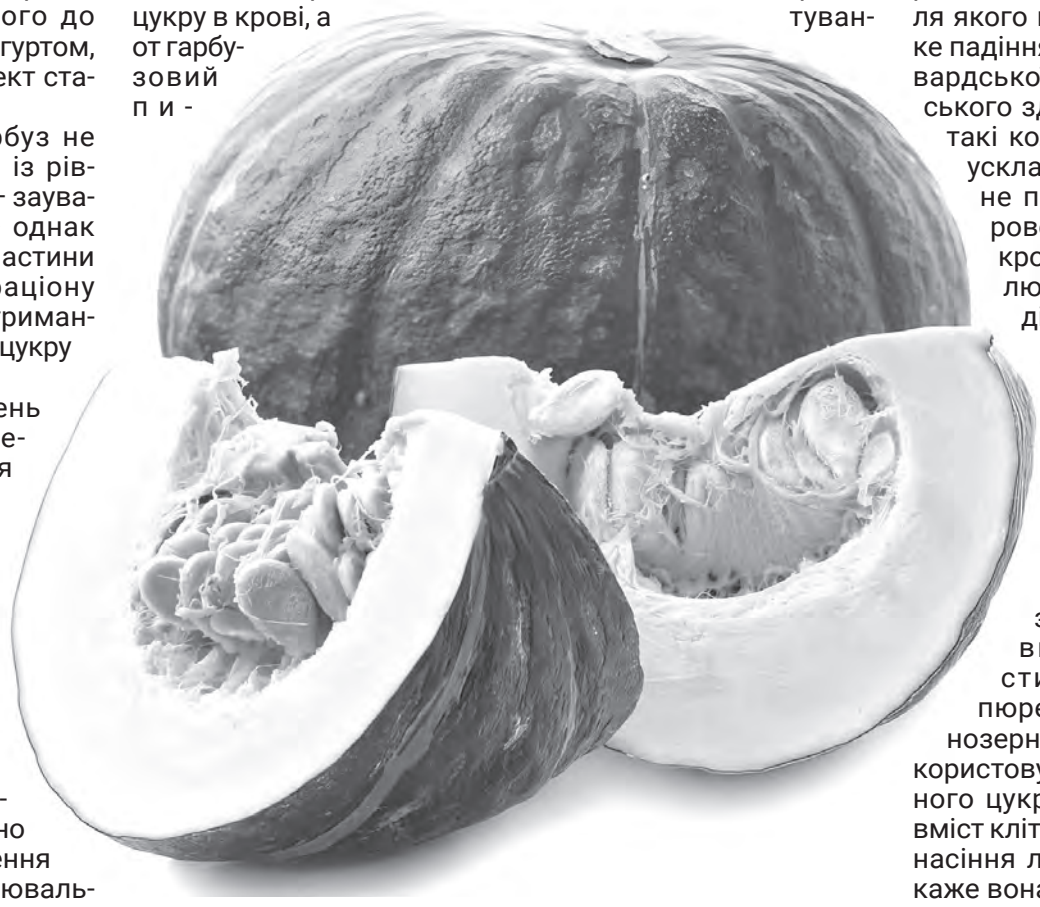
«Клітковина має ключове значення, оскільки сповільнює перетравлення та засвоєння вуглеводів, і це допомагає запобігати раптовим стрибкам і падінням рівня глюкози», — додала зареєстровий дієтолог Дон Меннінґ, директор програми цифрового здоров'я Willow Laboratories. Вона відмітила, що поєднання гарбуза з білками або корисними жирами, приміром, додавання його до смузі з грецьким йогуртом, може посилити ефект стабілізації.

«Сам собою гарбуз не вирішить проблем із рівнем цукру в крові, — зауважила д-р Гіпплі, — однак вживання його як частини збалансованого раціону може сприяти підтриманню здорового рівня цукру в крові з часом».

Одне з досліджень засвідчило, що регулярне вживання продуктів харчування, багатих на клітковину, покращує чутливість до інсуліну та допомагає стабілізувати рівень цукру в крові.

Інше дослідження вказує, що антиоксидант бета-каротин позитивно впливає на зменшення запалення та окислювальний стрес — два фактори, пов'язані з інсулінорезистентністю. Це також сприяє довготривалому контролю рівня цукру в крові.

Запечений гарбуз або несолодке гарбузове пюре може бути корисним для стабілізації рівня цукру в крові, а от гарбузовий пиріг, гарбузовий хліб, гарбузове латте — геть інша історія. «Вживання осінніх ласощів із гарбузом не має таких переваг, як сам гарбуз, через доданий цукор і рафіноване борошно, які використовуються під час їхнього приготування. Насправді ці харчі можуть негативно впливати на контроль рівня цукру в крові», — застерегла д-р Меннінґ.

Причина в тому, що доданий цукор і рафіноване борошно швидко перетравлюються, і це призводить до стрімкого підвищення рівня глюкози в крові, після якого відбувається різке падіння. За даними Гарвардської школи громадського здоров'я, із часом такі коливання можуть ускладнювати постійне підтримання здорового рівня цукру в крові, особливо для людей із цукровим діабетом або інсулінорезистентністю.

Якщо ви любите печиво зі смаком гарбуза, д-р Гіпплі радить готувати його вдома, вносячи корисні зміни. «Під час випікання з чистим гарбузовим пюре обирайте цільнозернове борошно, використовуйте менше доданого цукру та збільшуйте вміст клітковини, додаючи насіння льону або чіа», — каже вона.

Ендi Бернем і Володимир Зеленський

ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ШІ

■ Віталій Саєнко

Володимир Зеленський і Ендi Бернем, прем'єр-міністр Великої Британії, підписали спільну заяву про наміри між країнами щодо українсько-британського партнерства у сфері ШІ.

Глава британського уряду запевнив українського лідера, що Сполучене Кородівство підтримуватиме Україну до кінця. Він відзначив, що британці пишаються тим, що підтримують Україну. «Я відчув, що мені потрібно приїхати до Києва, щоби переконатися, що ви й люди знають, що підтримка з боку Великої Британії не змінилася», — сказав Бернем.

Він запевнив, що жодної зміни в підтримці України не буде. «Не буде так, що сьогодні ми з вами, а завтра підемо. Ми будемо поруч, так було за всіх урядів, усіх політичних партій, які були при владі, і це триває, тож я просто хотів не залишати жодних сумнівів щодо цього в цей конкретний момент. Чотири з половиною роки —довгий час, протягом якого люди тут борються з наслідками незаконного вторгнення, але ми будемо тут із вами стільки, скільки потрібно», — наголосив прем'єр-міністр Його Величності.

Своєю чергою президент Зеленський подякував прем'єру Бернему за всі роки підтримки України з боку Великої Британії. «Ми поважаємо ваших людей, і ви нам значно допомогли, і справа не лише у військовій (підтримці), фінансуванні — усе справді важливо під час війни. Але явна міцна підтримка зі самого початку цієї війни, коли багато людей, багато лідерів балансувало, намагаючись зрозуміти, що буде після одного тижня, після одного місяця окупації, тому, ви знаєте, іноді люди хочуть зрозуміти, як бути успішними із переможцем, — заявив глава української держави. — Ми ніколи цього не забудемо».

OpenAI надасть Україні засоби від кібератак

■ Олег Садовий

Технологічний гігант OpenAI безплатно надасть уряду України свою систему кіберзахисту Daybreak, аби допомогти йому захистити від кібератак цивільну інфраструктуру, як-от лікарні та електростанції.

За даними комп'ютерної служби реагування на надзвичайні ситуації України національної команди з реагування на кіберінциденти, 2025 року в Україні було зафіксовано майже 6 тис. атак. Daybreak здатна швидко виявляти вразливі місця в цифрових системах і допомагати розробляти заходи для їхнього усунення. У межах угоди Україна отримає доступ до передової моделі GPT 5.6 Sol від OpenAI — конкурента моделей Mythos і Fable від компанії Anthropic. «Захист цивільної інфраструктури означає її оборону як від фізичних, так і від цифрових атак, щоб люди могли й надалі жити, працювати та користуватися необхідними послугами», — зазначив Джордж Осборн, колишній міністр фінансів Великої Британії, а тепер керівник OpenAI for Countries.

Рейф Піллінґ, старший директор з аналізу загроз у компанії з кібербезпеки Sophos, додав, що російські наступальні кібероперації були ключовим компонентом агресії Кремля проти України з 2014 року. «Будь-яка ініціатива, що посилює вже й так високопрофесійні, але надмірно навантажені зусилля України у сфері кіберзахисту, є позитивним кроком і може стати цінним мультиплікатором сили», — зауважив він.

А Джеймі Мак-Колл, старший науковий співробітник Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень, що спеціалізується на кібербезпеці, повідомив, що західні технологічні компанії вже певний час підтримують Україну — частково з альтруїстичних міркувань, але й тому, що отримують дуже цінні дані та розвідувальну інформацію в умовах активного конфлікту. На його думку, доступ до Daybreak буде корисним, особливо з огляду на масштаби російських кібератак, спрямованих проти України.

Хто створив загадкову нейромережу?

■ Денис Пономаренко

Нова модель штучного інтелекту (ШІ) Ox Alpha стрімко набирає популярності серед розробників та ентузіастів. Вона з'явилася 20 серпня ц. р. на платформі OpenRouter, але інформації про компанію чи команду, що стоїть за її створенням, немає.

Ox Alpha орієнтована насамперед на програмування, складні міркування та виконання виробничих завдань. Модель підтримує роботу з текстом, зображеннями та відео, а її контекстне вікно сягає 1 048 576 токенів. Це дозволяє завантажувати в один запит великі репозиторії коду, об'ємні документи й інші масиви даних.

Однак головна особливість полягає в тому, що Ox Alpha пропонують абсолютно безплатно. Через OpenCode нейромережу можна використовувати практично без обмежень упродовж тижня, що дозволило розробникам активно тестувати її на реальних завданнях. Ба більше, оператор заявив про готовність обробляти до 100 трлн токенів на добу.

У бенчмарку DeepSWE, який вимірює здатність ШІ читати код, Ox Alpha продемонструвала успішність на рівні 80 %, вирішивши вісім з десяти завдань із програмування, випередивши Claude Fable 5 (65 %), GLM-5.3 (62 %) та GPT-5.6 Sol (52 %). У бенчмарку Kingbench, який оцінює можливості моделей у складній генерації, Ox Alpha набрала 87,5 бала, поступившись лише флагманській GLM-5.3 із показником 91,25.

Однією з найбільш обговорюваних версій походження нейромережі став можливий зв'язок із Китаєм, де останнім часом з'явилося одразу кілька потужних моделей ШІ, зокрема, Kimi K3 від Moonshot AI та нові версії Qwen від Alibaba.

Анонімний запуск може бути частиною стратегії розробників, які хочуть спершу перевірити модель у реальних умовах і зібрати відгуки, не розкриваючи свого бренда. Подібний підхід уже застосовували ByteDance, Sea й Alibaba, які випускали моделі ШІ, не розкриваючи своєї участи одразу.

Тестувати Ox Alpha може будь-який користувач через платформу OpenRouter. Для цього достатньо відкрити сторінку моделі й перейти до розділу Playground — там можна надсилати текстові запити, а також завантажувати зображення та відео для аналізу.

Також модель доступна через API для розробників. Для цього потрібно отримати API-ключ на OpenRouter і вказати в запиті модель stealth/ox-alpha. Перший мільйон токенів у межах попереднього перегляду надають безплатно.

ГОРОСКОП із 22 до 29 жовтня

Овен (21.03—20.04)

Вам доведеться поєднувати активність із терпінням. Тиждень може стати періодом активних дій і нових можливостей. На роботі виникне нагода проявити ініціативу, запропонувати власну ідею або взятися за завдання, яке раніше відкладалося. Важливо не намагатися зробити все одночасно, адже поспіх може призвести до помилок. В особистому житті варто більше дослухатися до партнера. Самотні можуть зацікавитися людиною, із якою раніше спілкувалися лише поверхово.

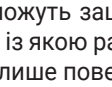
Телець (21.04—21.05)

Вам варто зосередитися на стабільності та фінансових питаннях. Буде корисно переглянути витрати, завершити старі справи й не погоджуватися на сумнівні пропозиції лише через обіцянки швидкого прибутку. Можна вирішити проблему, яка давно не давала спокою. У стосунках важливими стануть відверті розмови. Якщо останнім часом між вами та близькою людиною виникали непорозуміння, настав слушний момент спокійно обговорити причини. Вихідні краще присвятити відпочинку.

Близнюки (22.05—21.06)

На вас може чекати купа новин, знайомств і цікавих розмов. Ваша комунікабельність допоможе домовитися про важливі справи та знайти однодумців. Деякі контакти виявлять нові можливості для роботи або навчання. Водночас не варто давати обіцянки, які складно виконати. У фінансових питаннях бажано уникати імпульсивних покупок. В особистому житті можливе пожвавлення: відверта розмова допоможе краще збагнути наміри партнера, а самотнім подарує шанс на приємне знайомство.

Рак (22.06—23.07)

Вам варто приділити увагу власним потребам і сімейним справам. Робочі питання вимагатимуть зосередженості, але не потрібно брати на себе чужі обов'язки. Якщо виникне суперечка, спробуйте не реагувати надто емоційно. У стосунках на перший план вийдуть довіра та підтримка. Не ігноруйте потребу у відпочинку, особливо якщо останнім часом накопичилося чимало справ. Зараз хороший час для домашніх справ, зустрічей із рідними та можливости відновлення сил.

Лев (24.07—23.08)

Вам захочеться діяти сміливіше й заявити про себе. На роботі це може допомогти привернути увагу до ваших досягнень, особливо якщо ви готові підкріпити слова конкретними результатами. Однак не варто вступати в суперечки заради перемоги. У коханні важливо знайти баланс між власними бажаннями та потребами партнера. Самотні можуть відчути симпатію до людини, яка вирізняється впевненістю та почуттям гумору. Адже упевненість у собі допомагає досягати мети, а повага до інших — зберігати добрі стосунки.

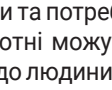
Діва (24.08—23.09)

Для вас тиждень стане нагодою навести лад у справах і визначити пріоритети. Не намагайтеся контролювати кожну дрібницю: частину завдань можна виконати простіше, ніж здається. У фінансах краще дотримуватися продуманого плану і не поспішати з великими покупками. В особистому житті відвертість допоможе уникнути зайвих припущень. Ближче до вихідних знайдіть час для заняття, що дає задоволення та допомагає відволіктися від рутини.

Терези (24.09—23.10)

Для вас тиждень може бути пов'язаний із важливими розмовами та пошуком компромісів. У професійній сфері не виключені нові пропозиції або необхідність переглянути попередні домовленості. Не погоджуйтеся на все одразу — спершу зважте переваги й ризики. В особистому житті стане легше порозумітися, якщо говорити безпосередньо про свої почуття. Намагаючись догодити іншим, вам також варто не забувати про власні бажання.

Скорпіон (24.10—22.11)

Вам доведеться зосередитися на справах, що потребують терпіння й послідовности. Не всі результати з'являться одразу, але наполегливість допоможе поступово просунутися до мети. У фінансових питаннях не варто покладатися лише на інтуїцію — перевіряйте деталі й умови домовленостей. У взаєминах краще відмовитися від натяків і недомовленостей. Відверта розмова допоможе розставити крапки над «і» й уникнути непотрібної напруги.

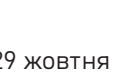
Стрілець (23.11—21.12)

Вам захочеться більше руху, нових вражень і спілкування. Тиждень надається для навчання, планування поїздок і пошуку ідей, які можуть стати корисними в майбутньому. Водночас важливо не розпорошувати власну увагу на десятки справ. На роботі краще завершити розпочате, перш ніж братися за нові проєкти. У коханні приємний результат може принести спільне дозвілля або розмова про плани на майбутнє.

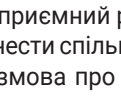
Козеріг (22.12—20.01)

Вам варто зробити ставку на дисципліну й практичні рішення. На роботі можуть з'явитися завдання, що вимагатимуть відповідальности, але не слід забувати про власні межі. Якщо навантаження стане надмірним, перегляньте графік і розподіліть свої сили. Фінансові справи потребуватимуть уважности до деталей. У взаєминах не бійтеся розмовляти про почуття: навіть коротка щира розмова може допомогти зблизитися з людиною, яка вам дорога.

Водолій (21.01—19.02)

Для вас тиждень може стати часом нестандартних ідей і нових знайомств. Не відкидайте пропозиції одразу, якщо вони відрізняються від звичного плану, але оцінюйте їх реалістично. У професійній сфері корисно обмінюватися досвідом і працювати в команді. Нові ідеї можуть стати початком цікавого проєкту або допомогти розв'язати давню проблему. В особистому житті важливо не плутати потребу у свободі з небажанням обговорювати проблеми. Вихідні присвятіть творчості, прогулянкам і зміні звичного ритму.

Риби (20.02—20.03)

Вам варто дослухатися до власних відчуттів, але важливі рішення ухвалювати з урахуванням фактів. На роботі краще не відкладати справи, які потребують уваги, навіть якщо на початку вони здаватимуться складними. У фінансах бажано уникати необдуманих витрат і сумнівних домовленостей. У коханні тиждень сприятиме щирості й емоційній близькості. Спокійний вечір у колі близьких може допомогти відновити сили після напружених днів.

Світлана Таланова

К	Н	Б	Я	О	Р	Т	Ь	Ф	А
А	А	А	О	У	У	Р	Н	І	Ф
Р	М	Т	П	М	К	С	Е	В	Ф
Ф	Р	У	П	А	Е	Е	Т	И	А
А	Е	Р	Е	Н	Р	Ф	С	Н	К
Г	К	И	Л	Ь	Ч	Е	О	О	И
Е	К	Н	А	О	П	І	Р	Х	Н
Н	А	Я	І	Л	І	К	О	И	Е
Н	І	Н	Е	В	І	Я	К	Р	Т
С	И	Р	А	К	У	З	И	Є	А

Серед літер у клітинках знайдіть указані слова: Аккерман, Алеппо, Батурин, Керч, Ефес, Єрихон, Карфаген, Каффа, Кілія, Коростень, Ніневія, Опі, Сиракузи, Троя, Умань, Ур, Фіви. Запишіть слово, що залишилося.

Відповідь на завдання із № 42: корма.

Шість кущів квітки, що зникає

■ Ірина Погоріла

Ученим вдалося домогтися відновлення популяції рідкісної галапагоської гальвезії, яка зовсім недавно перебувала на межі повного зникнення. Цей чагарник науковці десятиліттями вважали майже міфічним і знали його лише за єдиним гербарним зразком 1962 року, знайденим на острові Ізабелла. Саме цей екземпляр і став відправною точкою для пошуків популяції, що збереглася в природі.

Усе почалося з того, що 1998-го дослідники взялися обстежувати поля на півночі острова, і лише до 2007 року їм удалося виявити всього шість уцілілих кущів цієї рослини. Вони росли у вузьких тріщинах серед молодих лавових потоків вулкана Дарвін.

Решту рослин з'їли здичавілі кози й інші завезені на острів тварини. До того ж галапагоська гальвезія виявилася вкрай вразливою до посухи. Щоб урятувати вид, учені вирішили вирощувати рослину в розсадниках, а потім пересаджувати її в дику природу.

У період із 2017-го по 2024 рік дослідники висадили на лавових територіях острова Ізабелла 94 вирощених у розсадниках чагарники. Особливою проблемою виявився дефіцит води. Щоб допомогти молодим рослинам прижитися, науковці використовували спеціальні пристрої для збереження вологи.

Важливою віхою став 2024 рік, коли фахівці знову висадили галапагоську гальвезію в бухті Калета-Таґус — саме там 1962-го виявили єдиний відомий на той момент гербарний зразок. Більш ніж через 60 літ рослина знову зацвіла у своєму історичному місці. Зараз там ростуть вісім екземплярів. Загалом на двох ділянках відновлення вдалося домогтися появи 28 дорослих рослин: 20 — на пляжі Плая-Тортуґа-Неґра та ще вісім — у бухті Калета-Таґус.